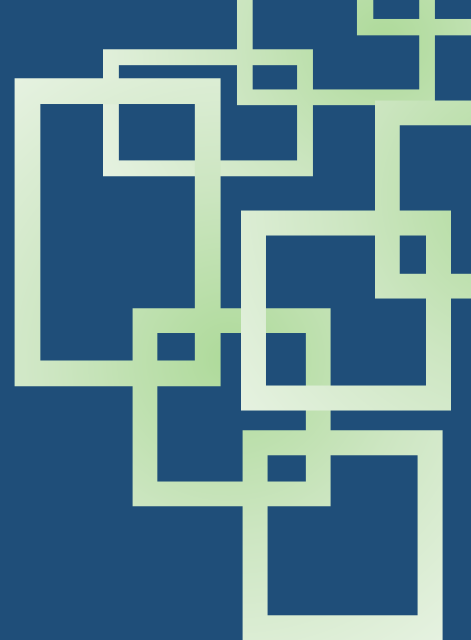

Анализ на резултати от анкетно проучване

*Национално представително проучване
„Нагласи и употреба на психоактивни
вещества сред лишените от свобода в
България“*

2019

Съдържание

Въведение	2
Демографски профил на участниците	2
Въвеждащи въпроси	7
Мнения и нагласи за нужди и проблеми на наркозависимите в местата за лишаване от свобода	12
Въпроси, свързани с лична употреба на забранени вещества	23
Употреба на наркотични вещества чрез инжектиране	40
Въпроси, свързани с проблеми вследствие на употреба на наркотични вещества	43
Употреба на цигари и алкохол.....	47
Медицински изследвания и лечение	50
Достъп до услуги.....	50
Проведено лечение.....	57
Обобщение.....	62

Въведение

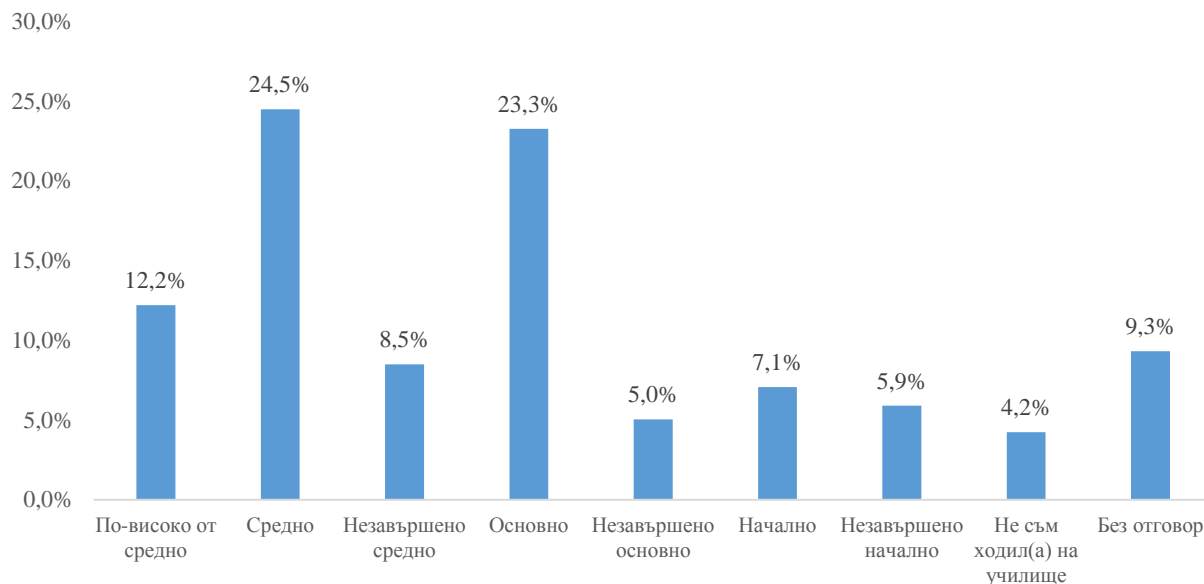
В рамките на изпълнение на Договор №11/10.05.2019. с предмет: **Национално представително проучване относно „Нагласи и употреба на психоактивни вещества сред лишените от свобода в България“ (обособена позиция №4)** бе извършено социологическо изследване сред лишени от свобода в страната. Въпросите в анкетата обхващат съвременните характеристики на начина на живот и здравословния статус, с акцент върху употребата на цигари, алкохол, медикаменти и други психоактивни вещества. Анкетата разглежда и вероятните трудности, с които се сблъскват наркозависимите в местата за лишаване от свобода.

Демографски профил на участниците

Пол	
Мъж	84,6%
Жена	5,9%
Без отговор	9,6%

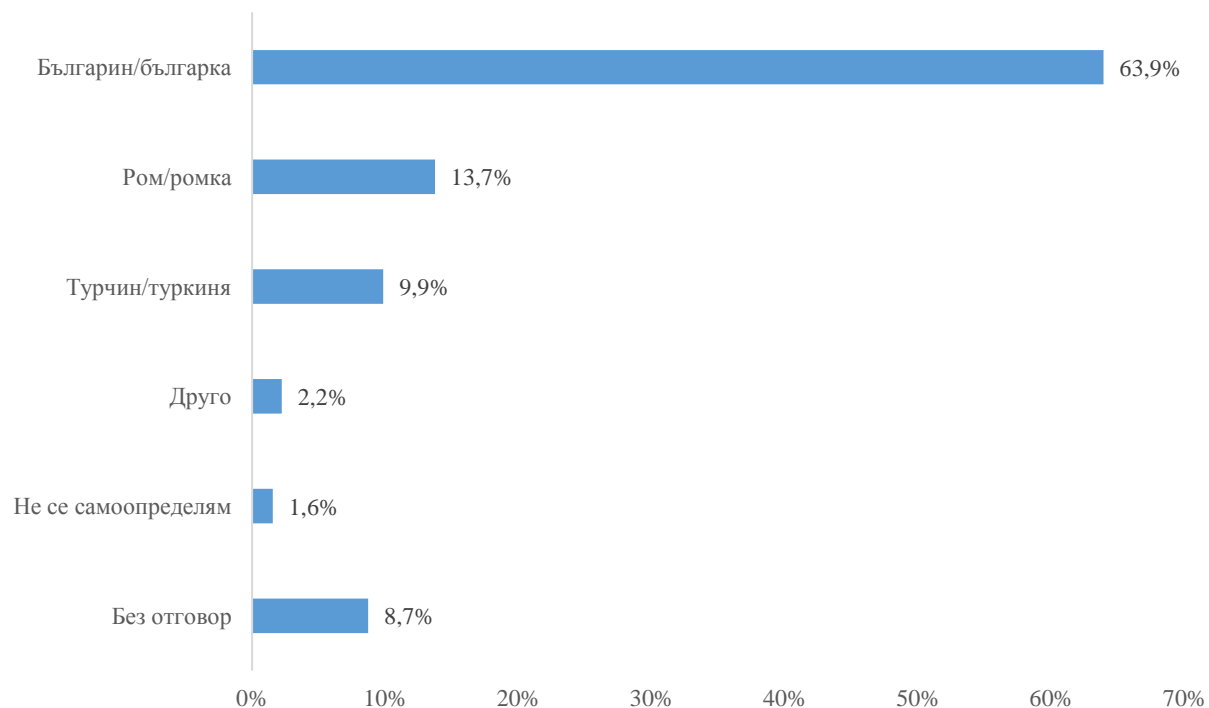
Възраст	
18-29 години	25,0%
30-39 години	31,3%
40-49 години	21,7%
50-59 години	8,5%
Над 60 години	2,6%
Без отговор	10,9%

Образование

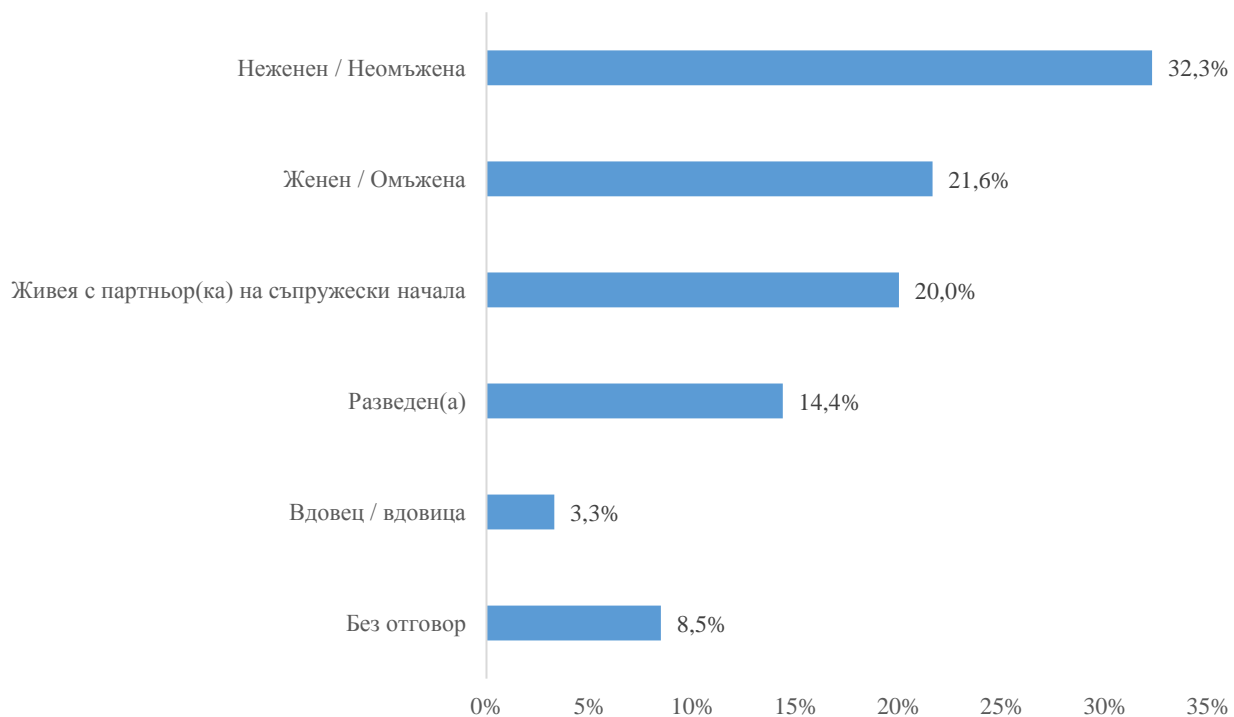
Най-висок е процентът на респонденти участвали в проучването със завършено средно образование – 24,5%. В изследването са обхванати, също - 4,2% лица, които никога не са посещавали учебно заведение, 5,9% с незавършено начално образование, 7,1% с начално образование, 5% с незавършено основно и 23,3% с основно образование. 8,5% от анкетираните имат незавършено средно образование, а лицата с образование по-високо от средно са 12,2%. Изнасянето на разпределението към по-високите степени на придобито образование би могло да се дължи на необходимостта от основни умения за четене, писане и разбиране на текст, необходими за попълването на инструментариума по изследването.

Етническа принадлежност

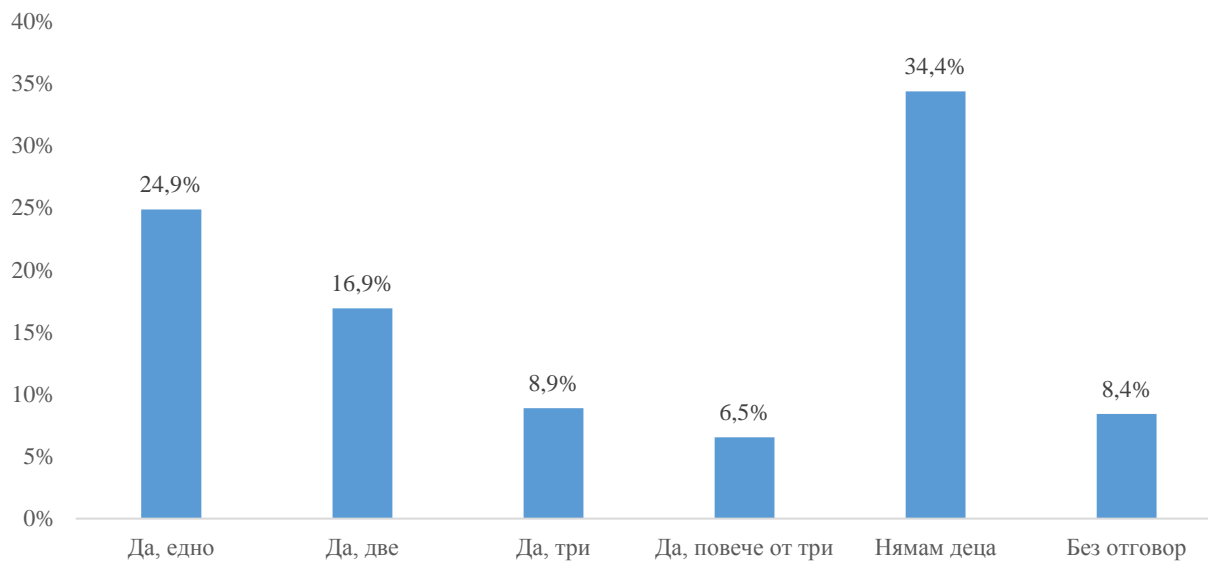
63,9% от анкетираните лишени от свобода се самоопределят етнически като българи, 13,7% - като роми, 9,9% - като турци, а 2,2% - като принадлежащи към друга етническа група. 8,7% от респондентите са предпочели да не дадат информация за етническата си принадлежност, а 1,6% са отбелязали, че не се самоопределят етнически.

Семейно положение

Според семейното положение най-силно представена е групата на неженените/неомъжените – 32,3%, следвана от респондентите със сключен, действащ брак– 21,6%. Тези, които имат партньор, с когото живеят на съпругески начала, са 20%. Разведени са 14,4% от анкетираните, а 3,3% са вдовци.

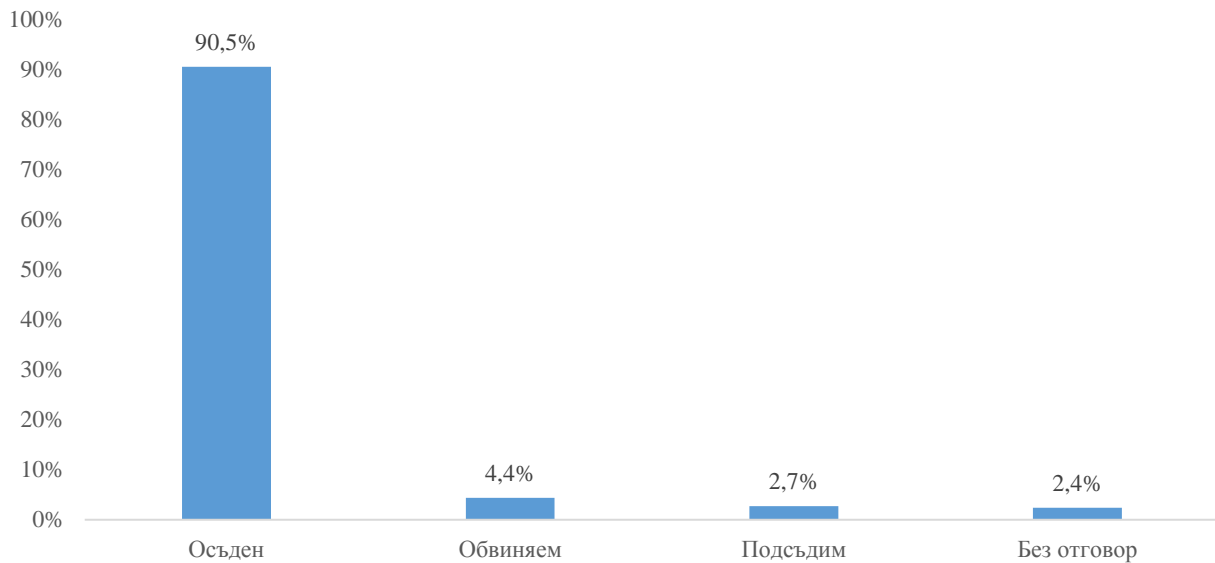
Имате ли деца?

Най-голям е дялът на лишени от свобода, които все още нямат деца (34,4%). 24,9% имат едно дете, а 16,9% две деца. 8,9% са лицата заявили, че имат три собствени деца, а 6,5% повече от три.

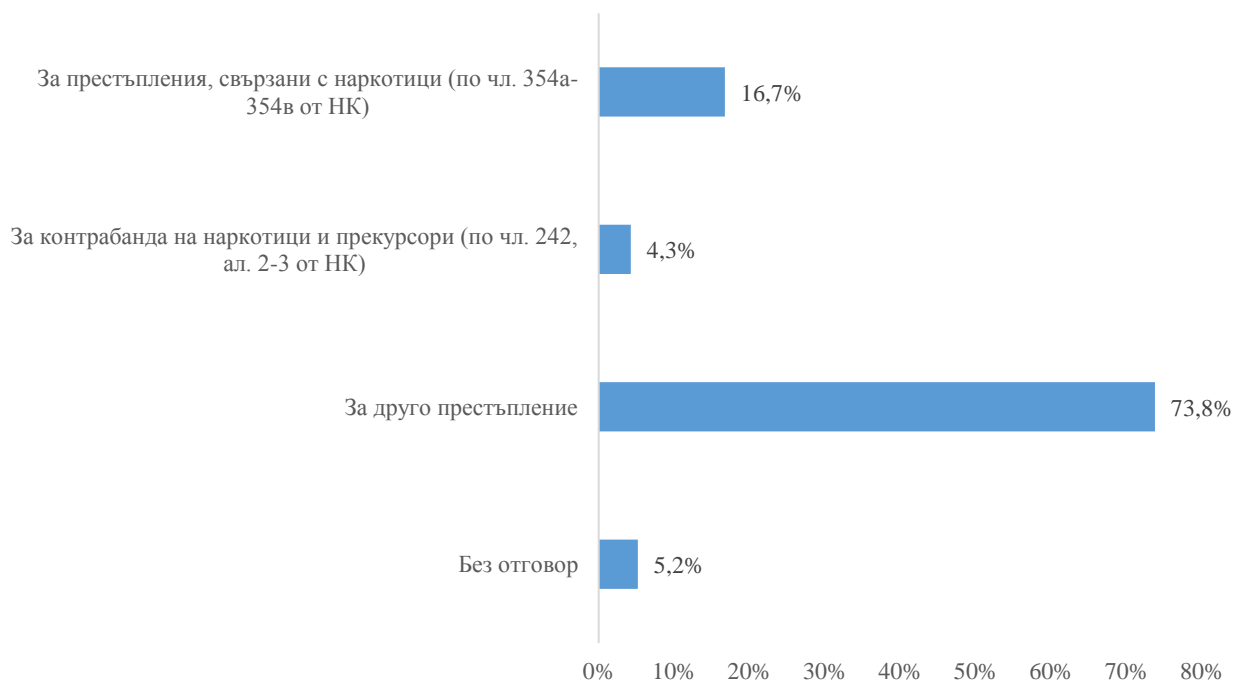
Въвеждащи въпроси

Какъв е Вашият правен статут?

Проведеното проучване обхваща лица, които към момента на анкетиране се намират в местата за лишаване от свобода в страната. Правният статут на повечето анкетирани респонденти е „осъден“ (90,5%). 4,4% са заявили, че са обвиняеми, а 2,7% подсъдими.

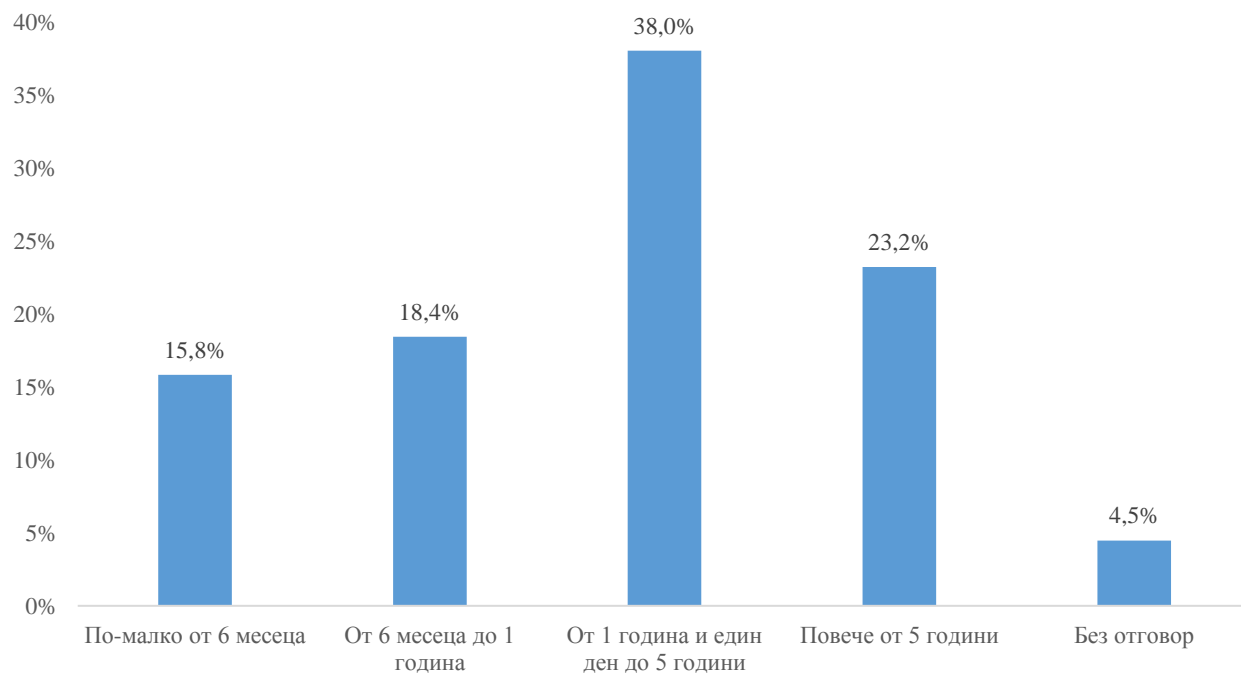
Във връзка с какво престъпление сте в настоящото място за лишаване от свобода?

По отношение на причината за лишаване от свобода, най-голям дял от анкетираните споделят, че се намират в затвора във връзка с престъпление, което не е свързано с наркотични вещества или тяхната контрабанда (73,8%). За престъпления свързани с наркотици по чл.354а-354в от НК излежават наказание 16,7%, а за контрабанда на наркотични вещества по чл.242,ал.2-3 от НК излежават наказание 4,3%.

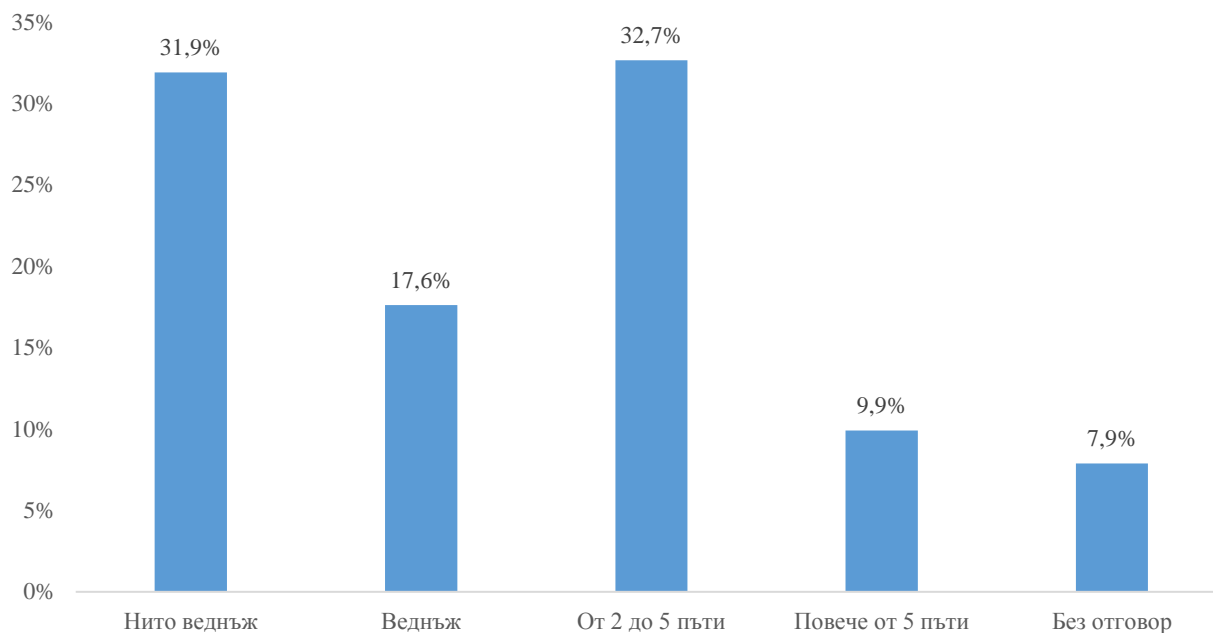
Според получените данни от изследването, лицата осъдени за престъпления свързани с наркотични вещества по член 242, ал. 2-3 от НК са прекарвали относително по-малко време в затвори спрямо останалите. Макар да не е валидно за всички случаи, най-честия общ период прекаран в затвори по този член от осъдените е до 2 години.

От колко време сте в затвора за провинението, което излежавате в момента?

Лишени от свобода най-често са отговаряли, че към момента на попълване на анкетата са излежали между 1 и 5 години от наказанието, което изтърпяват за настоящото си провинение (38%). 23,2%% са изтърпели наказание в рамките на повече от 5 години, 18,4% от 6 месеца до година, а 15,8% по-малко от 6 месеца.

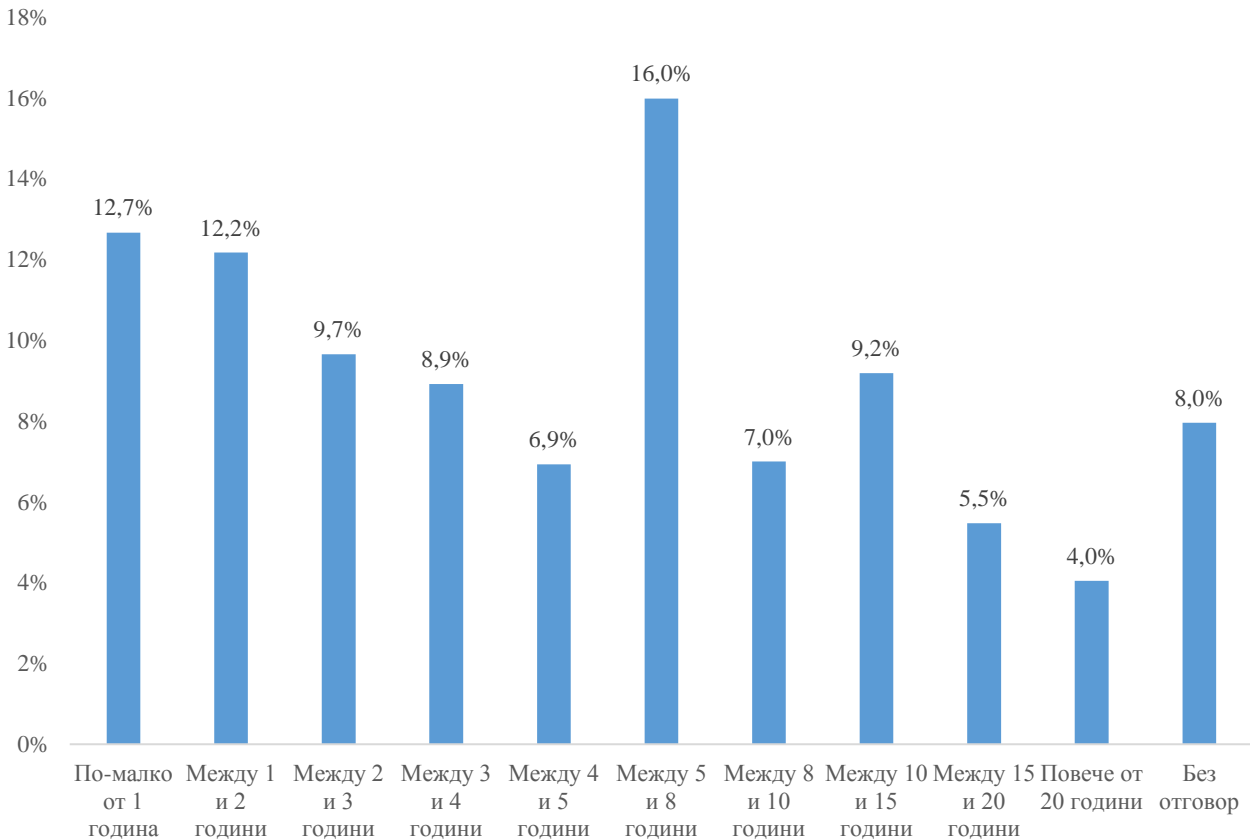
Колко пъти сте били в затвор преди настоящото Ви пребиваване?

По отношение на това колко пъти са попадали в местата за лишаване от свобода, преди настоящото си провинение, най-голям дял от затворниците споделят, че това се случва за първи път (31,9%). Въпреки това, се забелязва ясна тенденция за повторемост на противообществено поведение сред затворниците, като в малко над 60% от идентифицираните случаи, настоящото провинение довело до излежаване на присъда не е първо за осъдения. Лицата с рецидив в противообщественото поведение са били осъждани на лишаване от свобода най-често между 2 и 5 пъти (32,7%). 17,6% са излежавали друга присъда само веднъж, а 9,9% повече от 5 пъти.

Прави впечатление, че осъдените за контрабанда на наркотични вещества най-често не са били в затвор преди настоящото им лишаване от свобода, докато при осъдените за престъпления, свързани с наркотици по член 354а-354в се забелязва по-силно присъствие и при лежалите веднъж и между 2 и 5 пъти.

Общо прекарано време в местата за лишаване от свобода

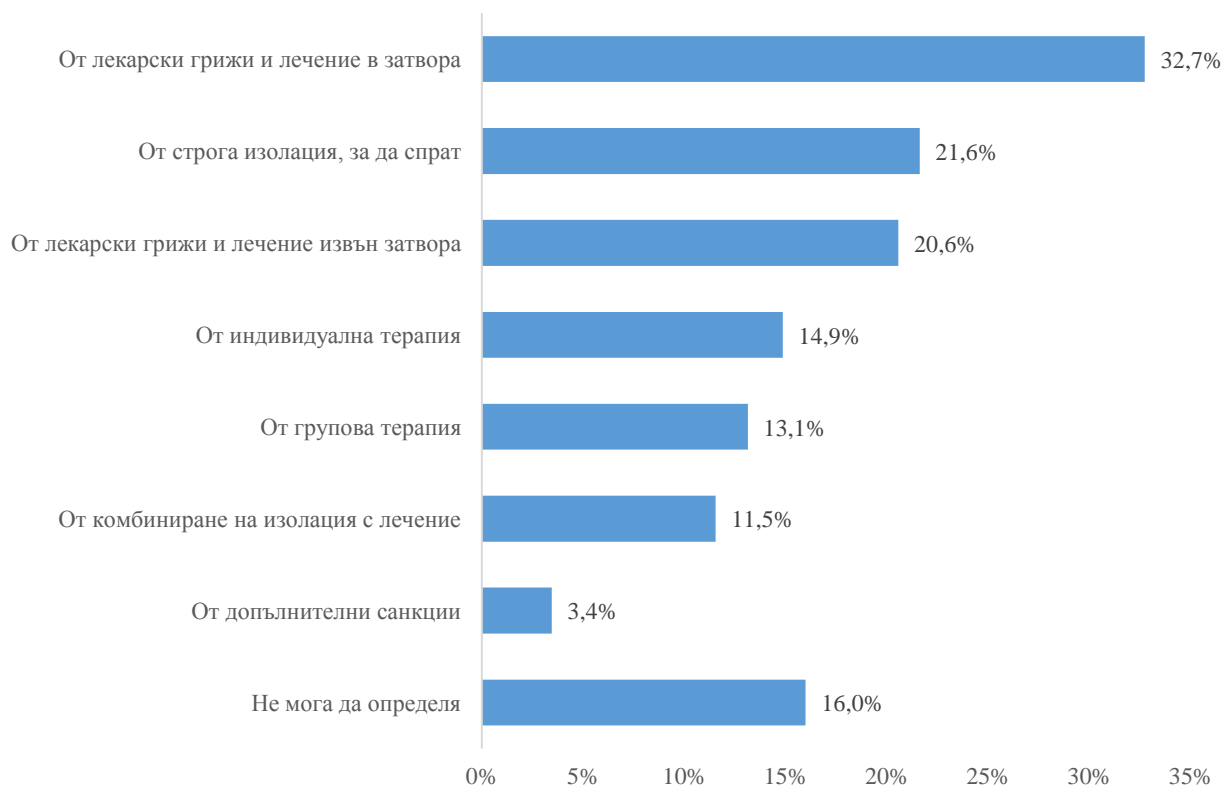

Общото прекарано време в места за лишаване от свобода сред затворниците, най-често е между 5 и 8 години. Влизалите за по-малко от година са 12,7%, а тези между 1 и 2 години 12,2%. Процентното разпределение при останалите времеви периоди е относително равно, като изключение правят само лицата заявили, че към момента общо са прекарвали между 2 и 3 години и между 10 и 15 години, където се забелязва известно покачване на стойностите.

Над 8 години затворниците са лежали по-често за контрабанда на наркотични вещества и други престъпления, както и лицата влизали в местата за лишаване от свобода 5 и повече пъти.

Мнения и нагласи за нужди и проблеми на наркозависимите в местата за лишаване от свобода

Според вас от какво се нуждаят зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода ?

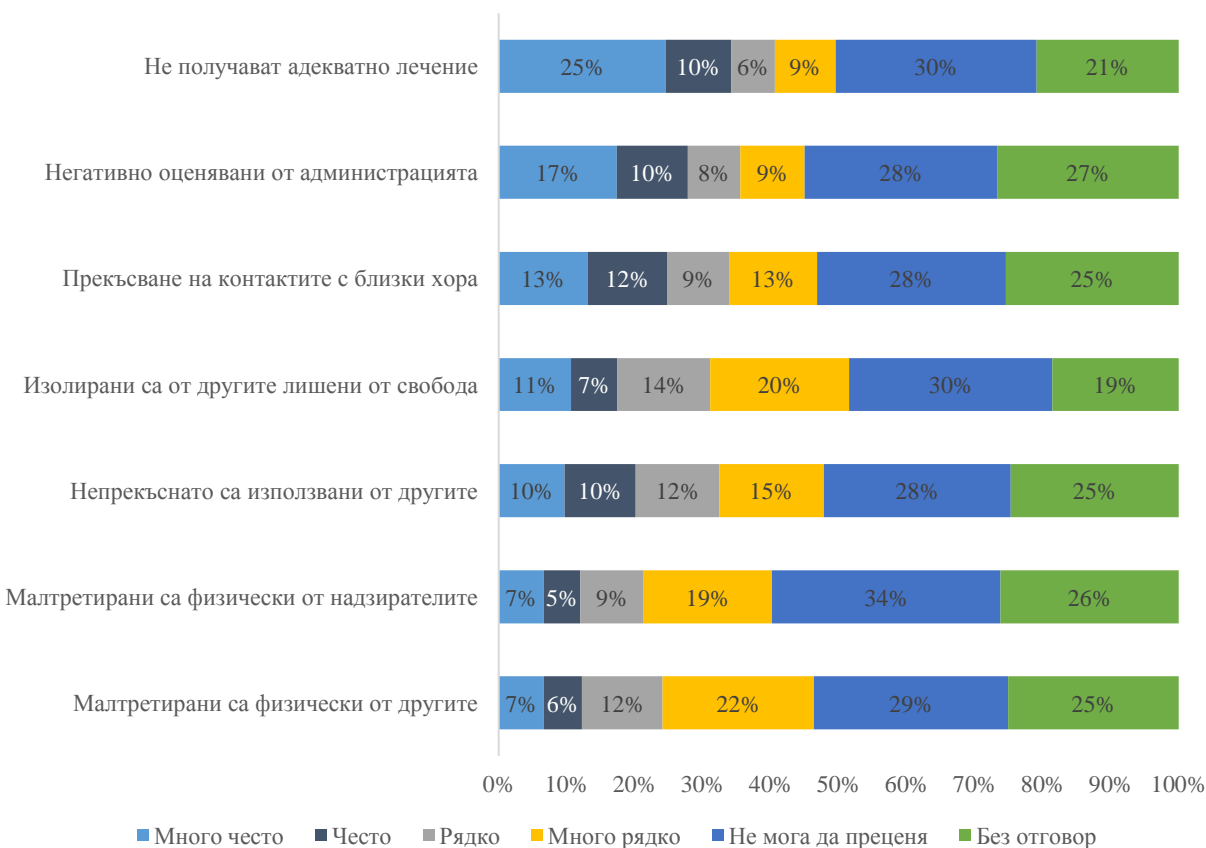

Според получените данни наркозависимите в местата за лишаване от свобода, в най-голяма степен страдат от липса на адекватно лечение в затвора. Макар във всички затвори да се предлага професионална медицинска помощ на страдащите от зависимости, често пъти тя се определя като недостатъчна или безрезултатна. По време на теренната работа бяха споделени редица лични мнения, че често пъти се налага приоритизирането на случаите по спешност. Това на свой ред създава ситуации, в които част от болните не получават необходимото лечение навреме. Друг открит проблем от страна на затворниците е липсата на специална терапия осигуряваща емоционална и психична помощ. Наркозависимите затворници споделят, че третирането с медикаменти без терапевтична помощ много често задълбочава проблема, вместо да го реши. Така се повдигат множество въпроси свързани с невъзможността за коригиране на поведението и

начина на живот на наркозависимите в местата за лишаване от свобода. Следващият най-често посочван отговор е, че зависимите от наркотични вещества имат нужда от силна изолация, а 20,6% смятат че е необходимо предоставянето на по-адекватно лечение извън затвора. Терапията под формата на индивидуални или групови консултации е била посочвана от сравнително равни обособени дялове от около 14%. 11,5% смятат, че за да бъде постигнат най-добър резултат при удовлетворяването на нуждите на наркозависими в затвора е необходимо да се комбинира изолация и лечение, а 3,4% залагат по-скоро на допълнителни санкции. 16% отговарят, че не могат да преценят.

Затворниците излежаваци присъди за престъпления, които не са свързани с наркотични вещества са по-склонни да смятат, че наркозависимите имат нужда от лекарски грижи и лечение в затвора. Макар осъдените за престъпления свързани с наркотици, също да посочват този отговор с най-висок процентен дял, се забелязва по-честата им ориентация към твърденията, че са необходими лекарски грижи извън затвора и индивидуална терапия.

Според вас доколко наркотично зависимите в местата за лишаване от свобода имат следните проблеми:

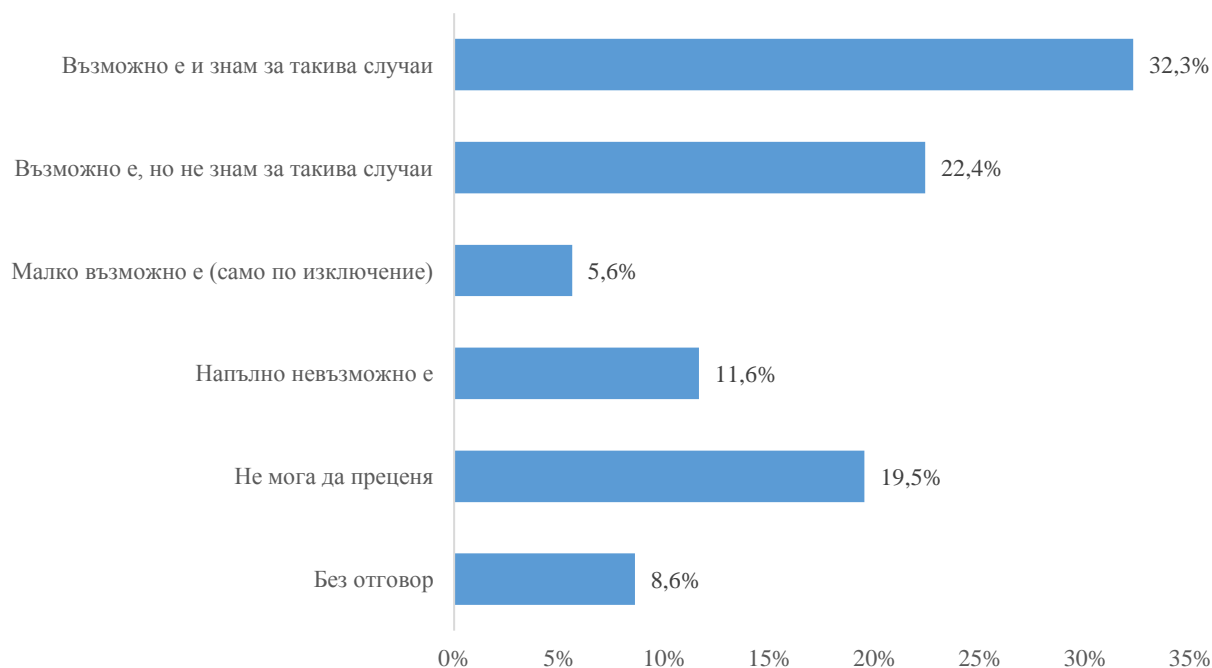

С цел идентифициране на най-честите трудности, с които се сблъскват наркозависимите в местата за лишаване от свобода, проведеното проучване изследва мнението на настоящи затворници, които са помолени да оценят с каква честота според тях, се случва всеки от изброените възможни проблеми. Според получените данни наркозависимите най-често са поставяни в трудна ситуация, поради липсата на адекватно лечение в затвора. Според 24,6% това се случва много често, а според 9,6% често. Негативното оценяване от страна на администрацията, също е било посочвано значително повече пъти като основен проблем. Обособената група на определилите го като случващо се с висока регулярност обаче, заема значително по-малък процентен дял от този на смятащите за най-проблематична липсата на лечение (17,3%). Като друга трудност се отличава и отделянето им от близките им хора поради изолационния режим на институциите за лишаване от свобода. Липсата подкрепа от страна на роднини и близки

често пъти се отразява негативно на наркозависимите, особено в случаи, когато са принудително отстранени от социалната си среда. На заден план остават проблеми и трудности, с които се сблъскват зависимите в отношенията си с другите затворници. Когато това се случва обаче, най-често става въпрос за изолирането им от създадената общност в затвора, а не за физическо насилие.

Липсата на адекватно лечение за наркозависимите е идентифицирана като основен проблем случващ се с висока регулярност предимно от лица осъдени за престъпления свързани с наркотични вещества или контрабанда. Предоставянето на лечение се разпознава като проблем във все по-голяма степен с увеличаването на броя влизания в затвора и броя прекарани години в местата за лишаване от свобода. Това означава, че така смятат предимно по-запознатите с предлаганите в затвора услуги поради по-честия си и продължителен досег с институцията. Осъдените за престъпления свързани с наркотични вещества или контрабанда вземат превес и при отговорилите, че забелязват много често негативно отношение от страна на администрацията, както и проблеми в следствие на отделянето на наркозависимите от техните близки. Разпознаващите физическото насилие като често срещан проблем за зависимите от наркотични вещества в местата за лишаване от свобода са предимно на възраст над 50 години.

Смятате ли, че е възможно нелегалното внасяне и употреба на наркотици в местата за лишаване от свобода ?

Над половината от анкетираните затворници смятат, че е възможно внасяне и употреба на наркотични вещества в местата за лишаване от свобода. 32,3% знаят за такива случаи, а 22,4% не са запознати с такива практики, но са склонни да вярват, че е възможно да съществуват. Според едва 5,6% , внасянето на наркотични вещества в затворите е малко вероятно, а според 11,6% е напълно невъзможно.

Интересна е тенденцията за относително по-слабата запознатост с възможното разпространение на наркотични вещества в затвора на лицата осъдени за контрабанда на наркотични вещества. Според информацията получена на терен, това би могло да е в резултат от страх от наказание за рецидив по едно и също провинение. Колкото повече са годините прекарани в места за лишаване от свобода, толкова по-голяма се оказва вероятността лицето не само да подозира за нелегално внасяне на наркотични вещества в затвора, но и да знае за конкретни случаи. Затворниците излежали общо до 3-4 години са относително по-склонни да твърдят, че внасянето на наркотични вещества на територията на затворите е слабо вероятно или невъзможно. Излежалите над 5 години в значително по-

голяма степен отговарят, че е възможно и такива случаи са им известни. Хората над 60 години по-рядко са запознати със случаи на нелегална контрабанда на наркотици.

Ако смятате, че е възможно нелегалното внасяне на наркотици в местата за лишаване от свобода, според вас по какъв начин лишени от свобода най-често си ги осигуряват?

Лишените от свобода, считащи внасянето на наркотични вещества в затвора за възможно смятат, че най-често веществата достигат до затворниците чрез търговия извършвана на място (32,3%). 26,7 смятат, че персонала на затвора (най-често посочвани са надзирателите) спомага за тази дейност, а според 24,1% това най-вероятно се случва предимно с помощ на външни посетители. 13,5% посочват, че самите лишени от свобода успяват да внесат забранените вещества на територията на затвора, а 12,2% смятат, че това се случва чрез възмездни услуги. Като най-непопулярни методи се обособяват каналите свързани с кражби в местата за лишаване от свобода, изнудване на други затворници и

хомосексуално обслужване. 8,3% са отговорилите категорично, че внасянето на наркотични вещества в затвора е невъзможно.

По време на провеждането на изследването, с екипа изпълняващ анкетната дейност са споделени някои от възможните канали, по които наркотичните вещества влизат в затвора. Начините за доставяне на наркотичните вещества са изключително разнообразни, като обикновено отговарят на наложения режим във всеки един затвор. В затворите с по-лек режим това най-често се случва чрез внасяне на наркотика от самия затворник при временно излизане на свобода или чрез регламентирания посещения на приятели и познати. В местата за лишаване от свобода с по-тежък режим обаче, значително по-често се налага съдействие от страна на персонала на затвора или от външни фирми сключили договор за работа на територията на затвора. Част от методите са свързани с пренасяне посредством дроне, фалшиви лични пратки, ректално поставяне или изхвърлянето им от външната страна на затвора в общите части.

И трите най-често посочвани канала за внасяне на наркотици в местата за лишаване от свобода, са избирани в по-голяма степен от лица осъдени за престъпления свързани с наркотици по чл. 354а-354в. Интересно е, че по-възрастните осъдени на лишаване от свобода са посочвали по-често внасянето чрез персонала на затвора и чрез посетители, докато търговията се избира най-често от лица на възраст между 18 и 29 години. Веднага прави впечатление и фактът, че лицата попадали повече от пет пъти в затвора са склонни да избират всяка от възможностите в по-голяма степен спрямо останалите. Лицата, които са за пръв път в затвора към момента на анкетиране са относително по-незапознати с практиките за контрабанда на наркотични вещества.

Според вас до каква степен злоупотребяващите с наркотици имат нужда от следното след освобождаването им от местата за лишаване от свобода:

В рамките на изследването лишените от свобода бяха помолени да споделят мнение по повод нуждите на наркозависимите пребивавали в затвора, след излизането си на свобода. Настоящият въпрос идентифицира в каква степен употребяващите наркотични вещества се нуждаят от определени стимули и подкрепа, свързани с обкръжението им, финансовият им статус и необходимо лечение. С най-голяма тежест се обособява влиянието и подкрепата на социалния кръг на зависимото лице. 57,9% от анкетираните посочват, че в най-голяма степен е необходимо те да бъдат подкрепени от своите близки. 47,4% смятат подсигуриването на жилище и работно място за най-важно, а 46,4% считат, че емоционалната подкрепа от добри приятели би била най-необходима за зависимите излизачи на свобода. 39,8% смятат, че най-важна е финансовата подкрепа. Лекарските грижи остават по-скоро подценени на фона на останалите посочвани отговори по повод важността им за успешното реинтегриране на лицата, употребяващи наркотични вещества. „В голяма степен“ като важни са разпознати лекарското наблюдение и помощ от 38%, а значението на груповата и индивидуалната терапия и консултиране са високо оценени съответно от 34,4% и 33%.

Подкрепата от близки на наркозависимия е била посочвана като важна в голяма степен предимно от затворници с по-висок образователен ценз. Тази тенденция се запазва и при останалите посочени възможности, като всяка от тях е подкрепяна в голяма степен все повече с увеличаване на образователната степен, която има участващият респондент. Забелязва се и значително по-силно изразената склонност на жените да подкрепят всяка една от предложените мерки.

На терен бяха споделени и множество мнения от затворниците, обединяващи се около тезата, че наркозависимите не биха могли да получат адекватна помощ от лица без професионална квалификация по темата. Дори напротив, липсата на експертиза дава възможност на наркозависимите да упражняват множество манипулативни подходи. Бяха споделени и голям брой мнения, че ако от страна на близките и приятелите на наркозависимия бъде предприет грешен подход към проблема, това би могло да провокира коренно различен резултат и дори да подтикне към повторна употреба. Това повдига и въпроса за психологичното консултиране на наркозависимите в местата за лишаване от свобода. Според споделените мнения по време на провеждането на анкетата, такава не се предлага.

Според вас каква е вероятността след освобождаването им
лишените от свобода, които злоупотребяват с наркотици:

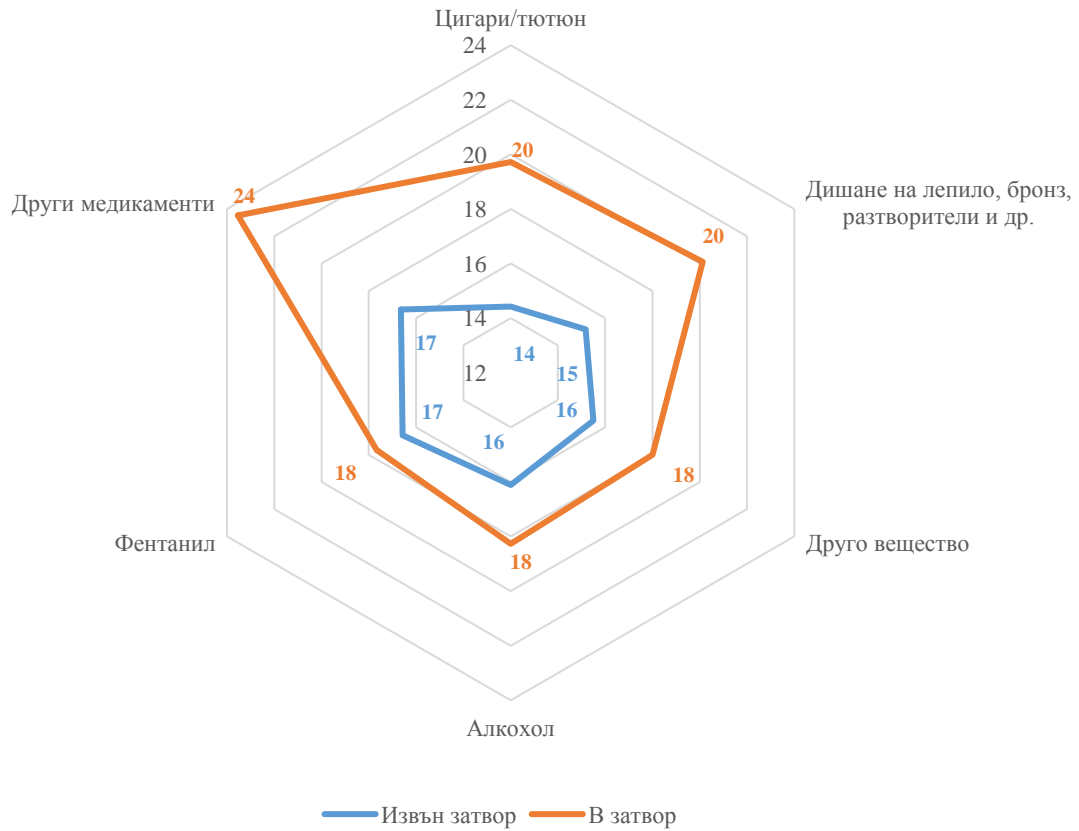
Лишени от свобода, бяха помолени да споделят каква според тях е вероятността злоупотребяващите с наркотици, да срещнат някои конкретни проблеми след освобождаването си. Над половината от анкетираните определят като голяма вероятността зависимите да се върнат към употребата на наркотични вещества (52,4%). Силен риск представлява и вероятността наркозависимите да извършат престъпление, за да си набавят наркотици (44,7%), както и да се ориентират отново към старото си обкръжение (44,6%). Според 43,1% от анкетираните затворници, в голяма степен може да възникне затруднение с намирането на работно място. Темата за здравето на употребяващите наркотични вещества и тук остава малко по-подценена като сериозност. 40,2% оценяват, че има голяма вероятност освободените зависими да имат допълнителни здравни усложнения, а 38,3% смятат, че има голяма опасност да не могат да създадат/съхранят семейство.

Според статистическото разпределение, всички осъдени на лишаване от свобода, без значение повода за получената присъда, най-често са посочвали, че всяка от вероятностите е много голяма. Въпреки това, ясно се забелязва по-слабото присъствие на категорични отговори при осъдените за престъпления, свързани с наркотици по чл. 354а-

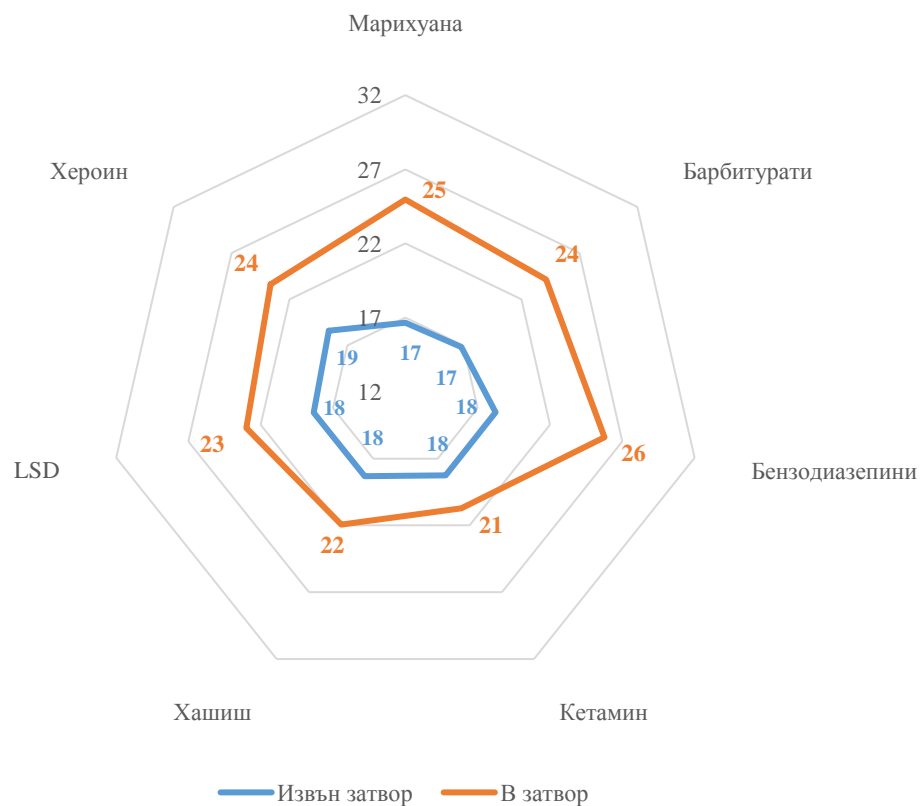
354в от НК. Интересно е, че и лицата излежали под 4 години в местата за лишаване от свобода, показват силен скептицизъм към сериозността на последствията от употреба на наркотични вещества. Възможната причина за това изместване в техните отговори, би могла да се търси в житейския опит придобит в затвора от излежалите по-дълги присъди. По време на анкетното проучване, лишените от свобода прекарвали по-дълъг период от време в затвора и надзирателите спомагачи процеса на анкетиране, нееднократно споделят, че са забелязали повтораемост в поведението на наркозависимите попадащи в затвора. Като в това число влизат както употребяващите, така и занимаващите се с разпространение на наркотични вещества. Употребяващите се връщат към навиците си поради липса на ежедневна професионална помощ и подкрепа, а разпространявалите се затрудняват в намирането на работа носеща сходен финансов доход и ангажирането с конкретна ежедневна дейност (работно време).

Въпроси, свързани с лична употреба на забранени вещества

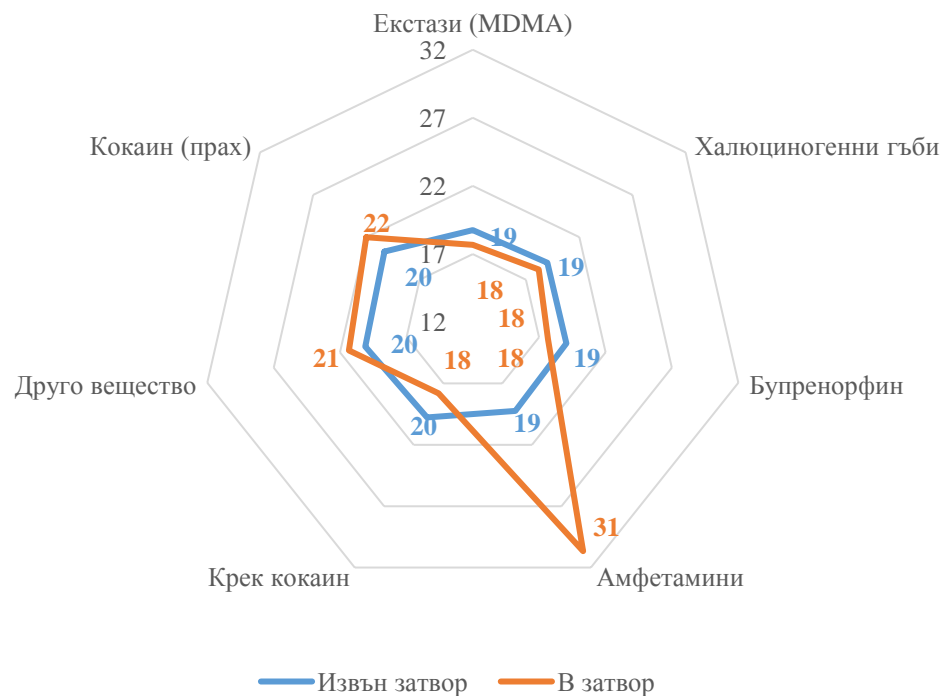
На колко години бяхте, когато за първи път употребихте посочените вещества и къде се случи това?

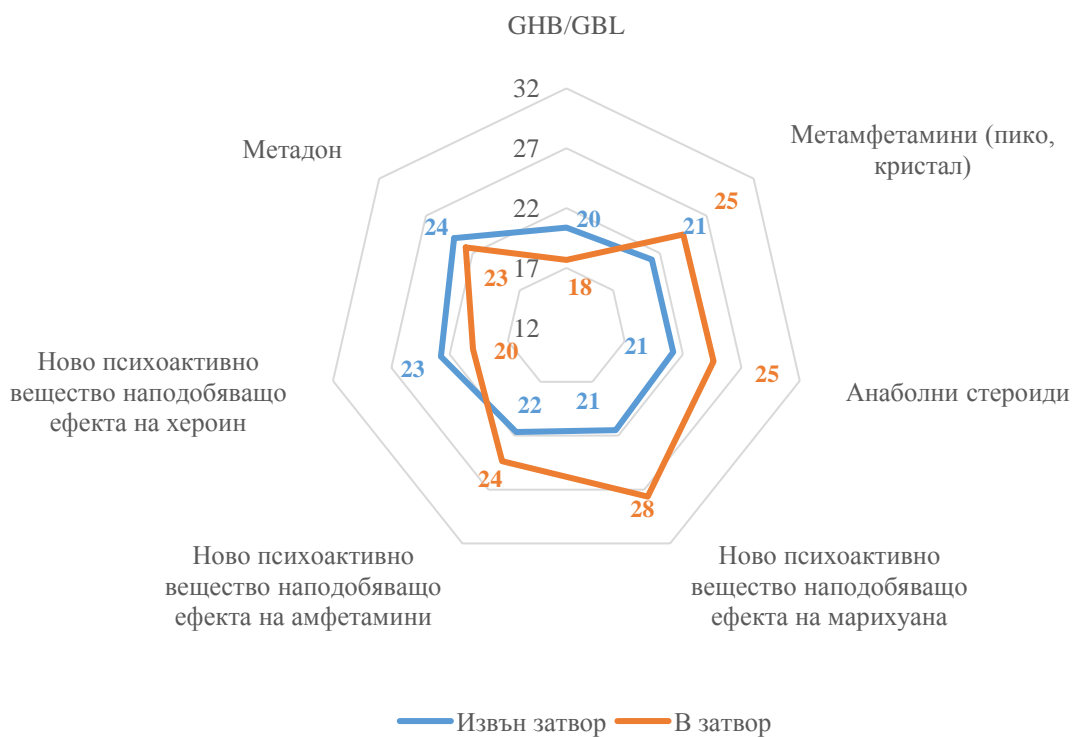
На колко години бяхте, когато за първи път употребихте посочените вещества и къде се случи това?

На колко години бяхте, когато за първи път употребихте посочените вещества и къде се случи това?

На колко години бяхте, когато за първи път употребихте посочените вещества и къде се случи това?

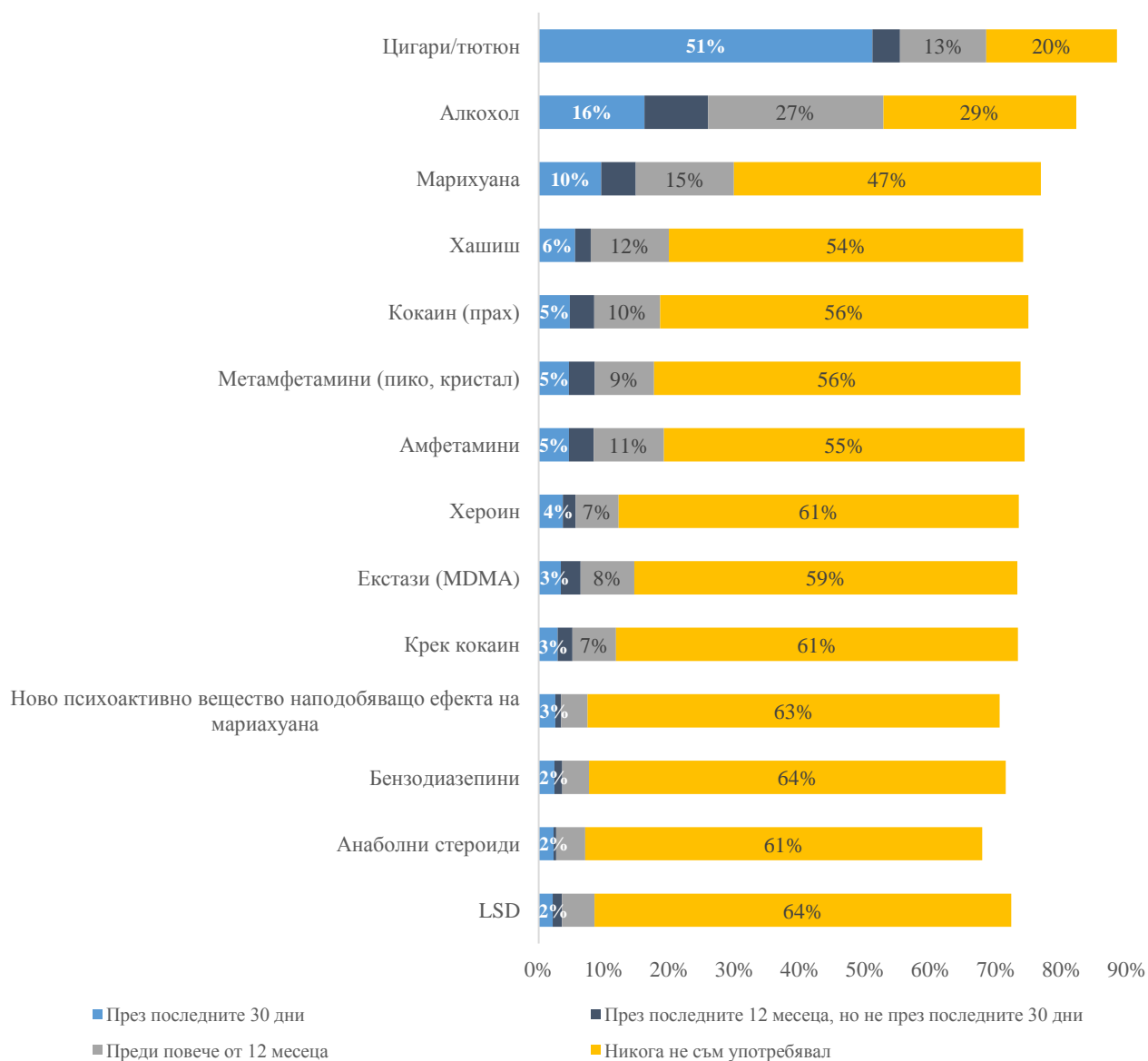
Възраст при първа употреба на вещества	Извън затвор	В затвор
Цигари/тютюн	14	20
Дишане на лепило, бронз, разтворители и др.	15	20
Друго вещество	16	18
Алкохол	16	18
Фентанил	17	18
Други медикаменти	17	24
Марихуана	17	25
Барбитурати	17	24
Бензодиазепини	18	26
Кетамин	18	21
Хашиш	18	22
LSD	18	23
Хероин	19	24
Екстази (MDMA)	19	18
Халюциногенни гъби	19	18
Бупренорфин	19	18
Амфетамини	19	31
Крек кокаин	20	18
Друго вещество	20	21
Кокаин (прах)	20	22
ГНВ/GBL	20	18
Метамфетамини (пико, кристал)	21	25
Анаболни стероиди	21	25
Ново психоеактивно вещество наподобяващо ефекта на марихуана	21	28
Ново психоеактивно вещество наподобяващо ефекта на амфетамини	22	24
Ново психоеактивно вещество наподобяващо ефекта на хероин	23	20
Метадон	24	23

С цел улесняване на прочита на получените данни, възрастите за първа употреба са сортирани по получените резултати за употребата извън затвора и са съпоставени с възрастта при започване на употреба след попадане в местата за лишаване от свобода. Ще бъдат разгледани веществата, бележещи най-високи нива на употреба сред затворниците.

По отношение на първи прием на вещества извън затвора, цигарите се обособяват като веществото, което лишените от свобода започват да употребяват в най-ранна възраст. Ако извън затвора това се случва обикновено на около 14 годишна възраст, в затвора тя е 20 години. Средната възраст, при която започва употребата на марихуана извън затвора е 17, докато в затвора е 25 години. Алкохолът има една от най-ранните обособени възрасти за първа употреба – 16 извън

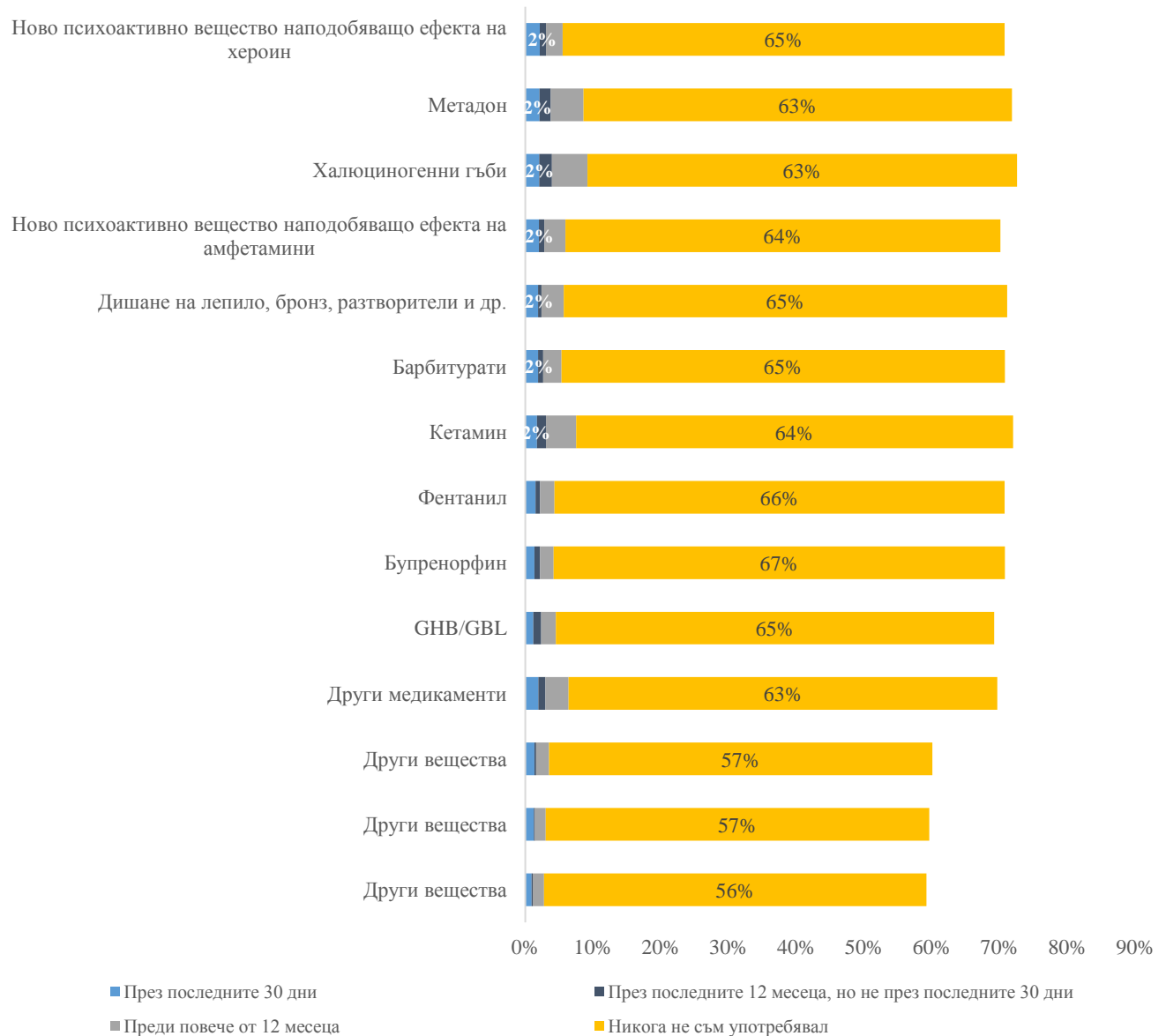
затвора и 18 в затвора. Лишените от свобода са започвали да пушат хашиш извън затвора средно на 18 години, докато в затвора тази възрастова граница е 22. При амфетамините и метафетамините се забелязва интересна тенденция сочеща, че употребата на амфетамини извън затвора започва по-рано, но тази във затвора започва значително по-късно в сравнение с тази на метамфетамини.

Употребявали ли сте някои от посочените вещества извън затвор, преди настоящото лишаване от свобода? Кога за последен път е ставало това?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

Употребявали ли сте някое от посочените вещества извън затвор, преди настоящото лишаване от свобода? Кога за последен път е ставало това?

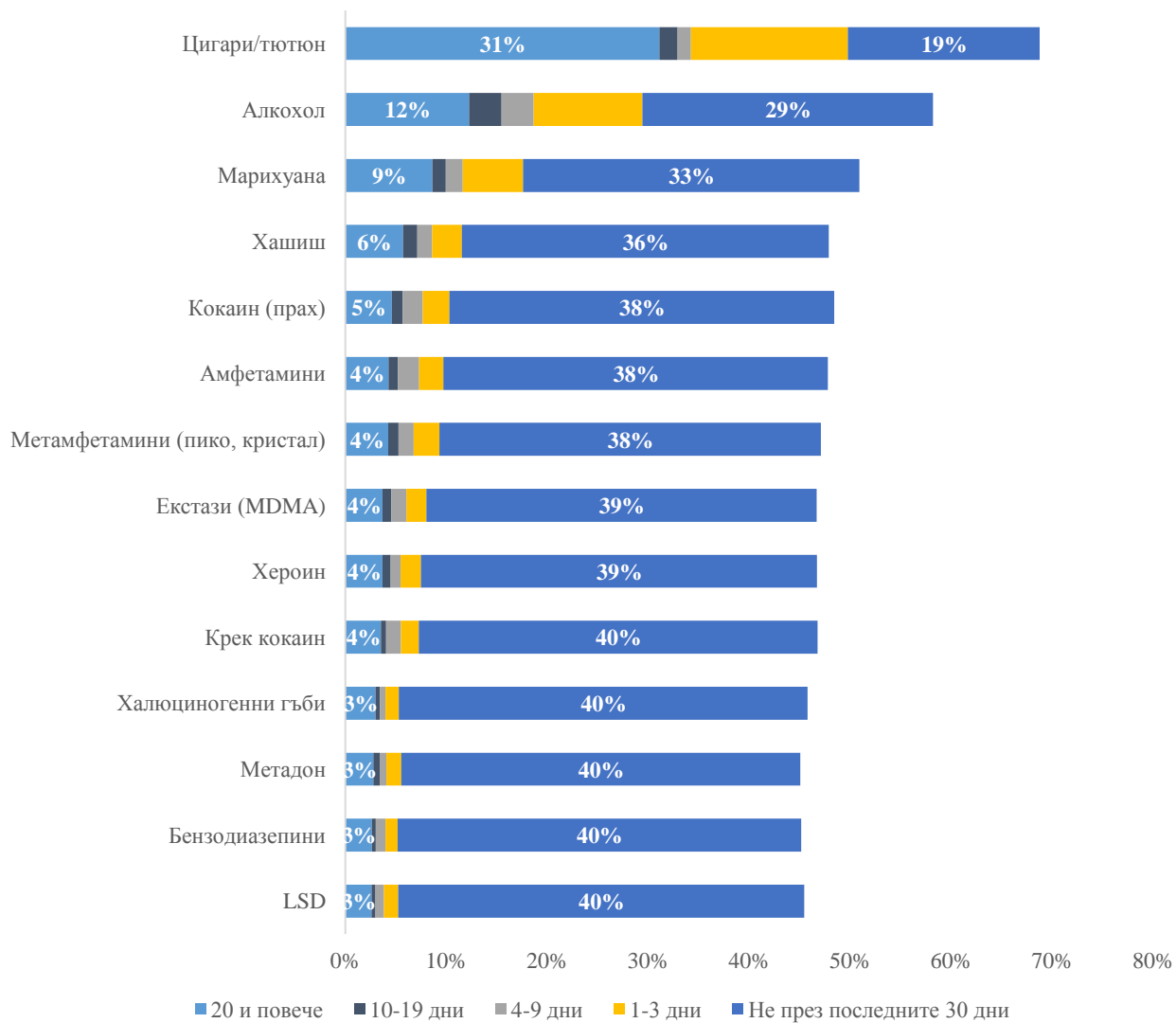
*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

Безспорно най-употребяваните вещества извън затвора са тютюневи изделия и алкохол, като през последните 30 дни преди влизането си в затвора цигари или тютюн са пушили над половината от анкетираните затворници. 16,2% са пили алкохол през

последните 30 дни преди да влязат в затвора, а 9,6% споделят, че са пушили марихуана. Веднага прави впечатление, че за разлика от регулярната употреба на цигари, приемът на останалите вещества е в значително по-голяма степен изместен в периода преди повече от 30 дни преди попадането в затвора. Лишените от свобода относително по-често са употребявали извън затвора и хашиш, кокаин, амфетамини и метамфетамини.

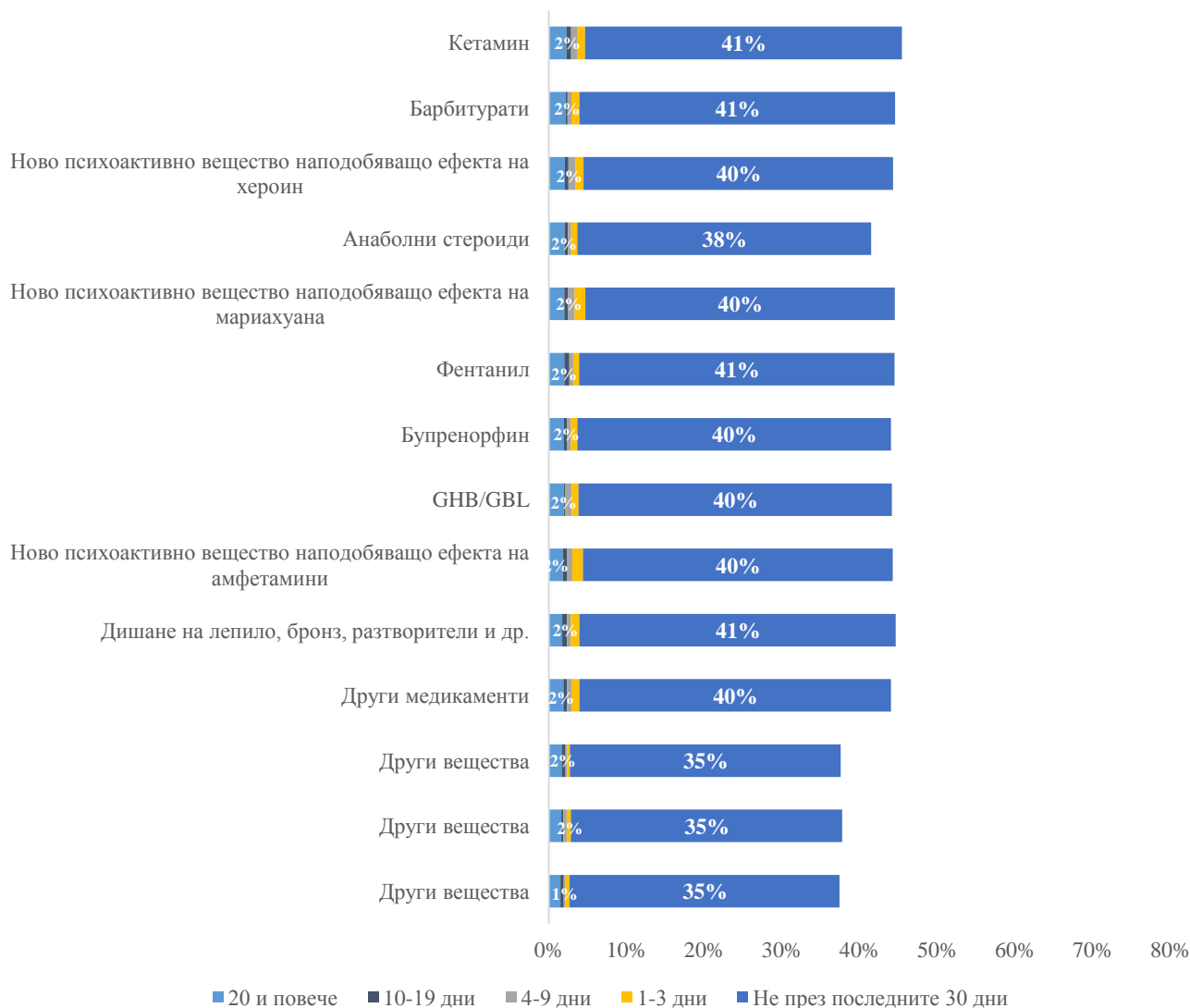
През последните 30 дни извън затвора цигари са пушили повече лица на възраст под 39 години и такива, които към момента на анкетиране са осъдени или подсъдими. Процентното разпределение по възраст при употребата на алкохол е в относително равно обособени дялове, докато марихуаната е била по-силно разпространена сред младежи на възраст между 18 и 29 години. Осъдените за престъпления свързани с наркотични вещества имат по-слабо изразено присъствие при употребата на цигари извън затвора през последните 30 дни, но вземат превес при тази на алкохол и марихуана. Те надделяват и при употребата на всички изброени наркотични вещества, което ясно ги обособява като рискова група.

Ако сте употребявали някое от посочените вещества през последните 30 дни извън затвор, преди настоящото лишаване от свобода, колко често е ставало това?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

Ако сте употребявали някое от посочените вещества през последните 30 дни извън затвор, преди настоящото лишаване от свобода, колко често е ставало това?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

Според получените данни от изследването, интензитета на прием на веществата извън затвора е най-силен по отношение на тютюневите изделия. 31,1% от лишените от свобода споделят, че са пушили 20 и повече дни през месеца преди да влязат в затвора. 12,3% са конзумирали алкохол през почти всеки ден от месеца, а 3,2% са пили в между 10 и 19 дни. Марихуана е била използвана ежедневно от 8,6%, а 1,3% са употребявали в между 10 и 19 дни от последния си месец на свобода. Другите вещества, с които лишените

от свобода най-често са злоупотребявали преди влизането си в затвора са хашиш, кокаин, амфетамини и метамфетамини. Хашишът е бил пушен през 20 и повече дни от месеца от 5,7% от анкетираните, кокаинът е бил използван със същия интензитет от 4,6%, а амфетамините и метамфетамините съответно от 4,3% и 4,2%.

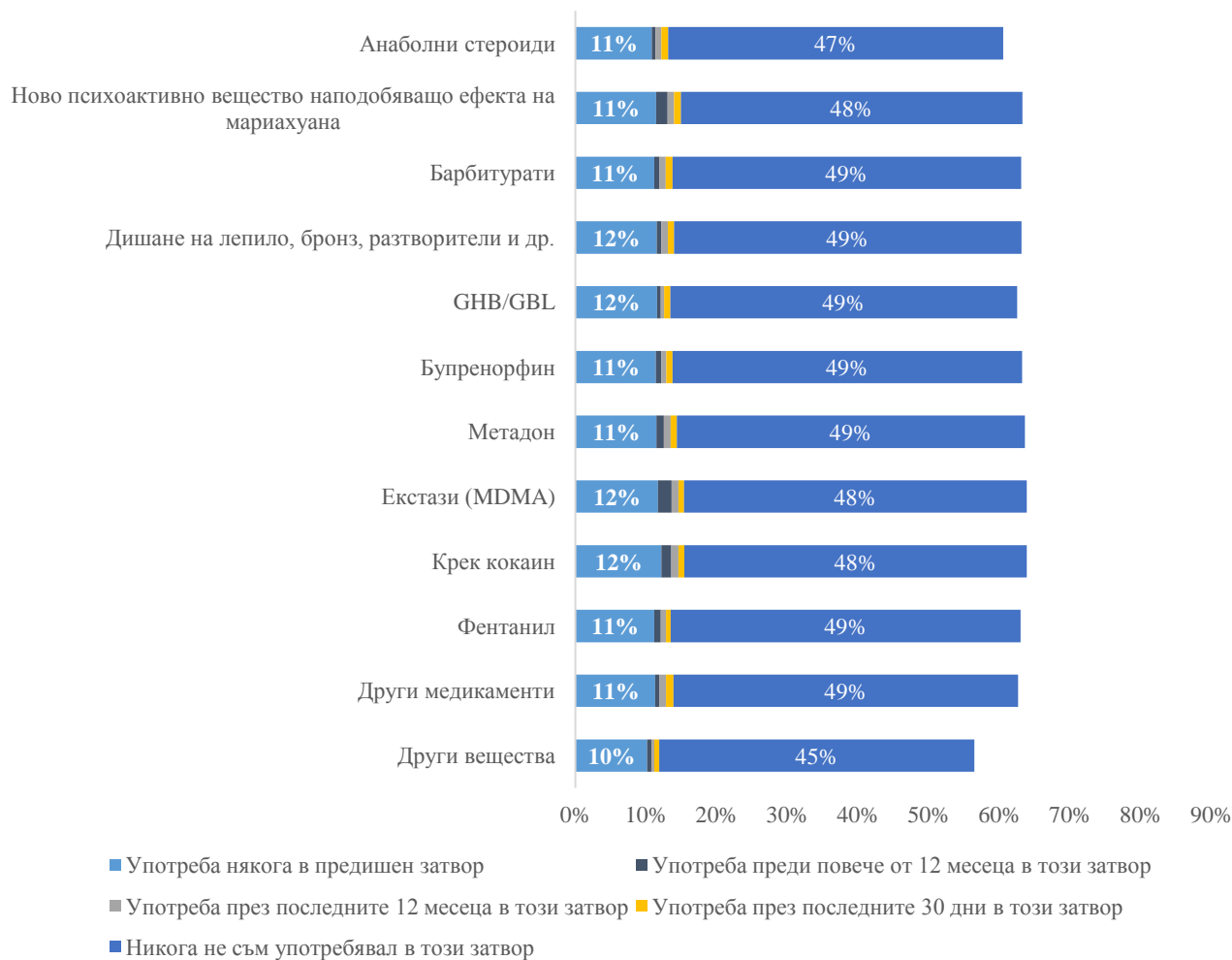
Употребата на тютюневи изделия с най-високия посочен интензитет е била осъществявана от относително равни дялове мъже и жени, но по-често от респонденти на възраст под 39 години. При злоупотребата с алкохол се забелязва по-силно присъствие на анкетираните над 60 години и лица влизали по-често в местата за лишаване от свобода. Марихуаната и хашишът на свой ред, също по-често са били употребявани през 20 и повече дни през последния месец преди влизането в затвора, от лица на възраст под 29 години, както и от лица осъдени за престъпления свързани с наркотични вещества. Тази тенденция е относително запазена и при употребата на тежки наркотични вещества.

През периода в който сте били в затвор (този или друг) кои от посочените вещества сте употребявали?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

През периода в който сте били в затвор (този или друг) кои от посочените вещества сте употребявали?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

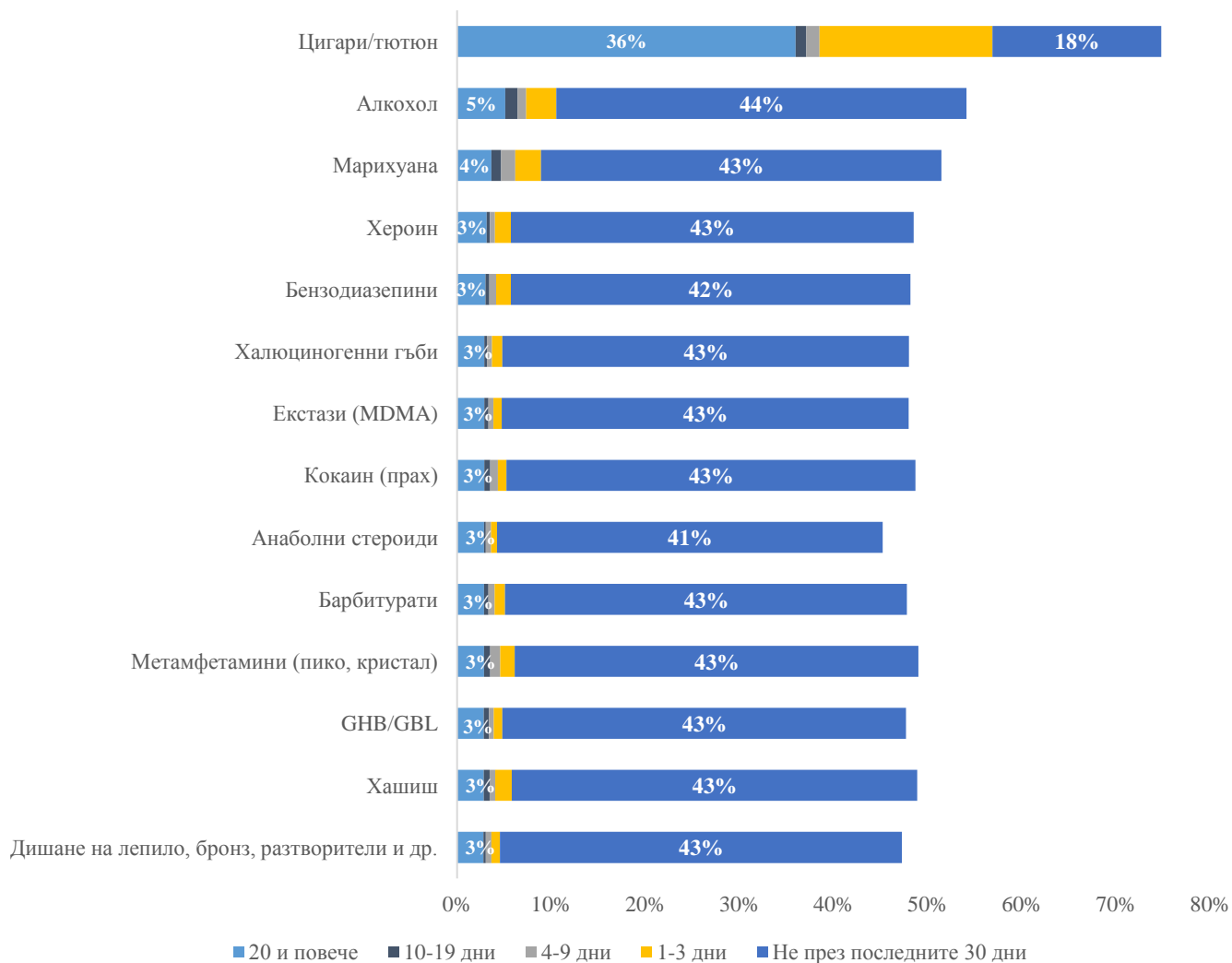
Разглеждайки употребата на вещества вътре в затвора (настоящ или друг) веднага прави впечатление, че всяко едно от изброените вещества както наркотични, така и лекарствени, е било употребявано в границите на попаднал в изследваното затвор. Това повдига въпроси свързани с мерките за превенция на разпространение на наркотични вещества на територията на местата за лишаване от свобода. Групата на редовни пушачи извън затвора се запазва и при влизането в институцията. Употребата на останалите вещества намалява драстично, но все пак е налична. През последните 30 дни са били приемани най-вече маришуана (3,1%), метамфетамини (1,8%), амфетамини (1,6%) и хашиш (1,6%).

По отношение на употребата на метамфетамини през последните 30 дни в настоящия затвор и някога в предишен затвор, най-много употребяващи се забелязват сред лицата с незавършено основно образование и лежалите между общо 8 и 10 години. Употребяващите амфетамини в затвора, в който излежават настоящата си присъда, са предимно лица с незавършено начално образование или по-ниско. Те най-често към момента са излежали между 4 и 8 години в местата за лишаване от свобода. Забелязва се значително по-силно присъствие на споделилите за употреба на амфетамини в предишен затвор, като те често са и с по-висок ценз на образование (над начално образование). Това дава предпоставки да се смята, че съществува дял на респонденти, които умишлено не са признали за употреба в затвора, в който се намират в момента.

Ако обърнем внимание само на веществата под формата на медикаменти, най-силно разпространени са медикаментите от групата на бензодиазепините, като 1,4% от анкетираните затворници са ги употребявали през последните 30 дни в затвора, в който се намират в момента, а 11,4% в друг затвор. Бензодиазепинът действа върху централната нервна система, най-често се използва при безсъние, панически разстройства, панически пристъпи, като действието му е силно седативно. По време на анкетното проучване най-често споменаван от затворниците е ривотрилът. Лекарството се използва за лечение на епилепсия и притежава изразени качества за овладяване на гърчове. При предозиране на медикамента се стига до нарушено дишане, дезориентация и в редки случаи артероградна амнезия, което означава, че употребилният не може да си спомни за действия, които е извършил под влиянието на лекарството.

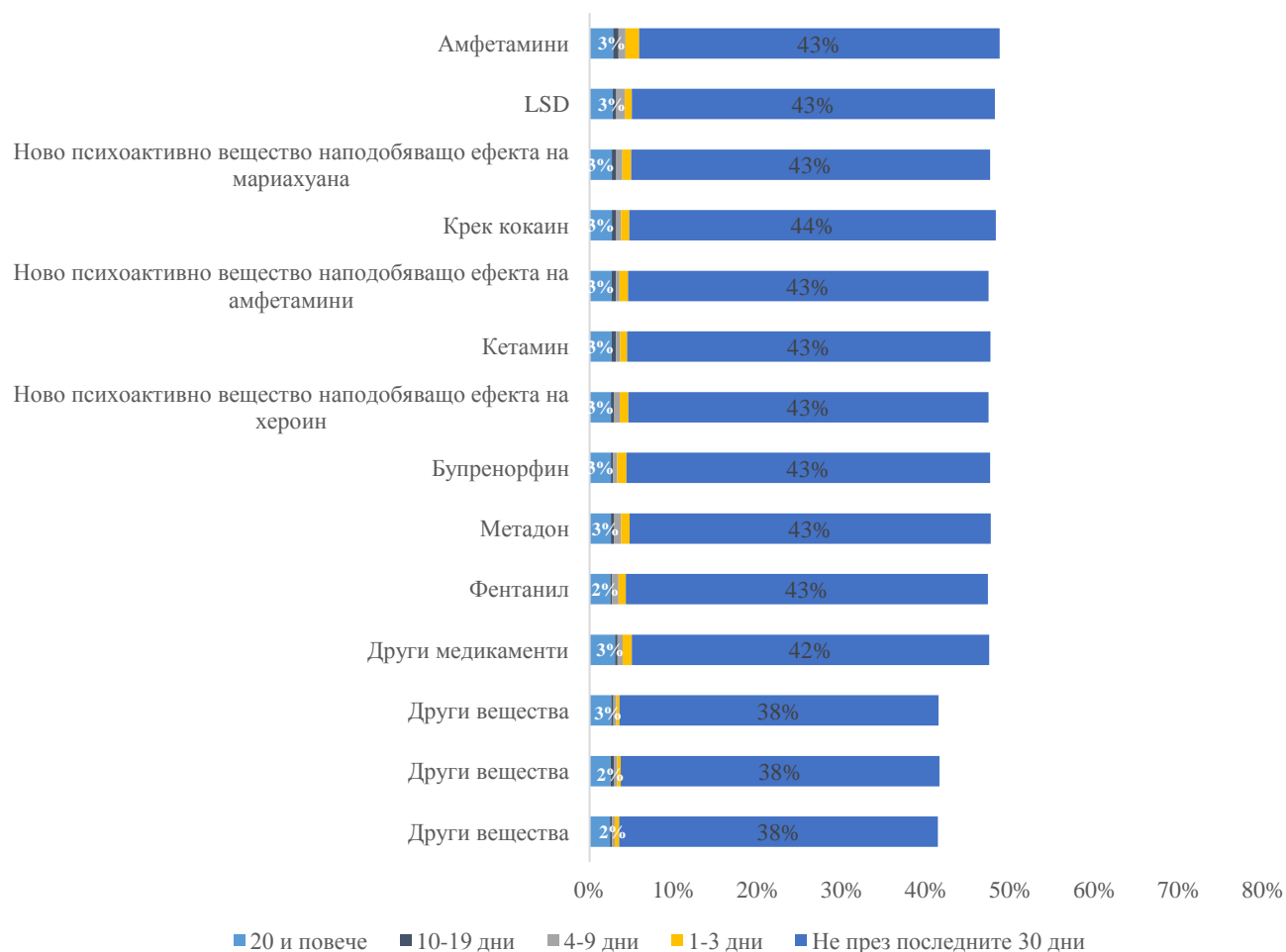
При прочит на получените резултати от изследването по отношение на употребата на забранени вещества в затворите, трябва да се вземе предвид деликатността на темата и това, че е възможно част от затворниците да не са споделили истината поради страх от последващи санкции и наказания. Забелязва се тенденция сочеща, че анкетираните в много по-голяма степен посочват, че са употребявали дадено вещество в друг затвор. Призналите употреба в рамките на затвора, в който излежават настояща присъда остават в пъти по-малко.

Ако сте употребявали някои от посочените вещества през последните 30 дни в този затвор, колко често е ставало това?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

Ако сте употребявали някое от посочените вещества през последните 30 дни в този затвор, колко често е ставало това?

*Разликата до 100% е за сметка на неотговорилите.

По отношение на това с какъв интензитет се приема всяко от веществата на територията на затворите, отново най-висок дял на употреба заемат тютюневите изделия. Прави впечатление, че употребяващите се разделят на две обособени групи. Регулярно употребяващи, които са пушили през повече от 20 дни през последния месец в затвора (36%) и на такива, които са употребявали преди повече от месец или само през 1 до 3 дни от месеца (19,4%). 5,1% са пилите алкохол през почти целия месец, а 3,6% пушилите маришуана. По отношение на твърдите наркотици, хероинът се обособява като веществото, което най-често е било приемано през 20 и повече дни от месеца, заедно с медикаментите от групата на бензодиазепимите (3%).

Цигари са били употребявани в пределите на затвор почти всеки ден през последните 30 дни от равно обособени дялове от представителите на всички възрасти, като изключение правят само лицата на възраст над 60 години, където тя е занижена. Злоупотребявалите с алкохол и марихуана са предимно на възраст между 18 и 29 години, а хероинът е бил използван през 20 и повече дни от изминалия месец от лица на възраст между 19 и 49 години. Медикаменти от групата на бензодиазепините са били използвани ежедневно най-вече от затворници на възраст между 40 и 49 години. Разглеждайки данните по отношение на най-високите нива на употреба, ясно се забелязва силно изразеното присъствие на лица осъдени за престъпления свързани с наркотични вещества и контрабанда. Силното наличие на употреба на хероин в затвора би могло да се обясни с невъзможността на пристрастените да се откажат от него, дори при заплахата от санкции и наказания. По време на анкетиранията бяха споделили мнения от затворниците, че метадоновите програми в затвора, често пъти имат обратен ефект и зависимите се пристрастяват към него, поради което го отбягват и сами прекратяват лечението си.

По време на теренната работа беше установено, че лицата осъдени доживот, излежават присъдите си със значително по-затегнат режим, което означава, че употребата се осъществява предимно от затворници с лек режим.

С цел да се обособят случаите, в които приема на дадено вещество е започнал след попадането в затвора за настоящото излежавано наказание, бяха сравнени получените данни за лица заявили, че не са употребявали вещество преди влизането си в затвора и споделилите за настояща употреба през 20 и повече дни от месеца. Разглежда се статистическото разпределение по отношение на най-честия прием, тъй като тази група употребяващи се обособява като най-рискова. Лишените от свобода започнали да употребяват цигари при условие, че преди влизането си в затвора са били непущачи са около 10% от общия дял анкетираните. Притеснителна тенденция е високият дял на лица пушили преди повече от година преди влизането си и започнали активна употреба по време на престоя си в затвора. Техният дял е малко над 35%. Делът на въздържатели, започнали активна употреба (20 и повече дни месечно) на алкохол в затвора е около 3%, а на марихуана 2,7%. 2,3% започват да пушат ежедневно хашиш, а 2,4% да ползват хероин. Ежедневен

прием на медикаменти от групата на бензодиазепините са започнали 2,5% от заявителите, че извън затвора никога не са приемали подобни вещества.

Употреба на наркотични вещества чрез инжектиране

Употребявали ли сте поне веднъж през живота си инжекционно наркотици?

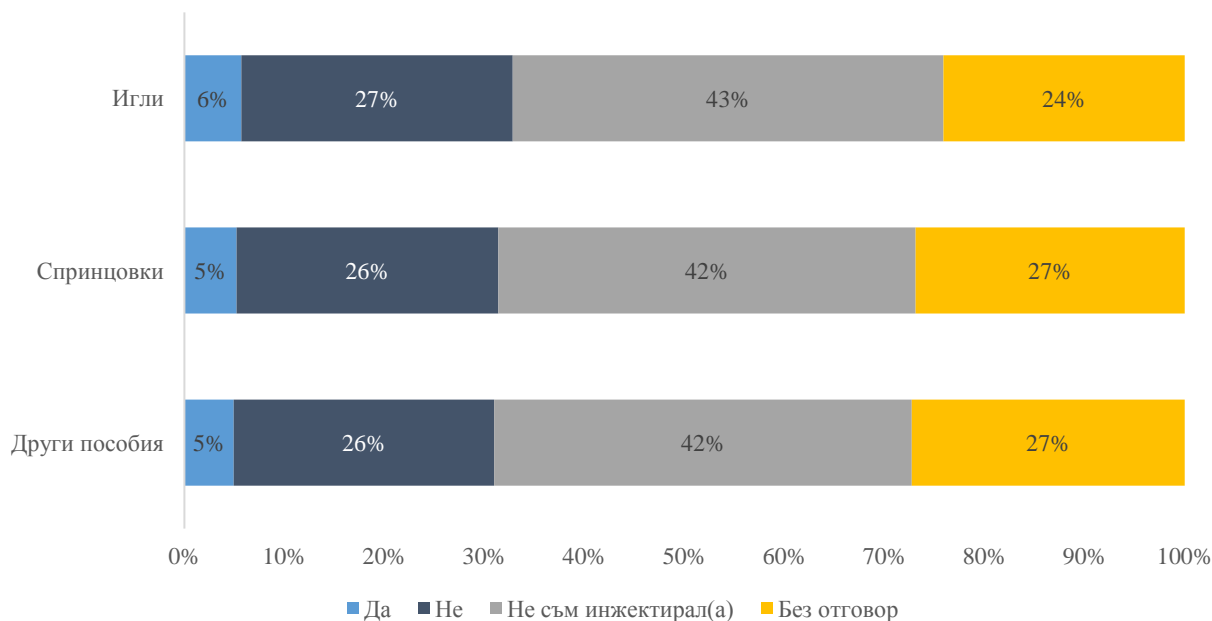
Най-честата причина за получаване на свръхдоза е свързана с инжекционен прием на вещества. Той също така, в най-голяма степен води до пристрастяване, последващи здравословни проблеми и проблемно поведение. Според получените данни от изследването сред настоящи затворници в страната, над 65% от лицата никога не са си инжектирали наркотично вещество. Споделилите, че са осъществявали подобна употреба, най-често са го правили някога извън затвора (11,9%). През последните 30 дни преди настоящото си попадане в затвора са си инжектирали наркотик 5,9% от анкетираните. По отношение на употребата в затвора, 5,2%% заявяват, че са го правили поне веднъж, а 4,8% през последните 30 дни.

Употребявалите някога през живота си извън затвора, през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода или на територията на затвор (веднъж или повече пъти) са най-вече осъдени за престъпления свързани с наркотични вещества или контрабанда.

40

Употребата е и по-силно застъпена при лицата на възраст под 39 години и прекаралите общо между 10 и 15 години в затвора.

Ако сте употребявали инжекционно наркотици поне веднъж при настоящото лишаване от свобода, споделяли ли сте с друг(и) игли/спринцовки или други пособия за инжектиране?

Тъй като, споделянето на инжекционни материали при употреба на наркотични вещества предполага висок риск от заразяване с различни заболявания като ХИВ, СПИН, Хепатит и други, лишените от свобода са запитани какви инжекционни материали им се е случвало да споделят при настоящото им лишаване от свобода. Най-голям дял от анкетираните са споделяли игли (5,7%). С относително равен процентен дял се обособяват и лицата използвали споделени спринцовки (5,2%). 4,9% посочват, че са споделяли пособия различни от игли и спринцовки.

Респондентите признали, че са споделяли пособия за инжектиране най-често са жени и лица на възраст между 18 и 29 години. При влизалите повече от 5 пъти в затвора и излежалите повече от 5 години от настоящото си наказание, също делът на призналите подобна практика е по-висок спрямо останалите. Осъдените за престъпления свързани с

наркотични вещества или контрабанда на наркотични вещества, надминават около два пъти дела на споделяните пособия за инжектиране осъдени за друго престъпление.

Ако сте употребявали някога използвана преди вас игла, спринцовка или друг прибор за инжектиране, след кого е било?

Инжекционните материали най-често са били споделяни от затворниците с техни приятели и сексуални партньори. Със сравнително нисък процентен дял са заявили, че се е случвало да използват едни и същи пособия с техни познати или случайни хора.

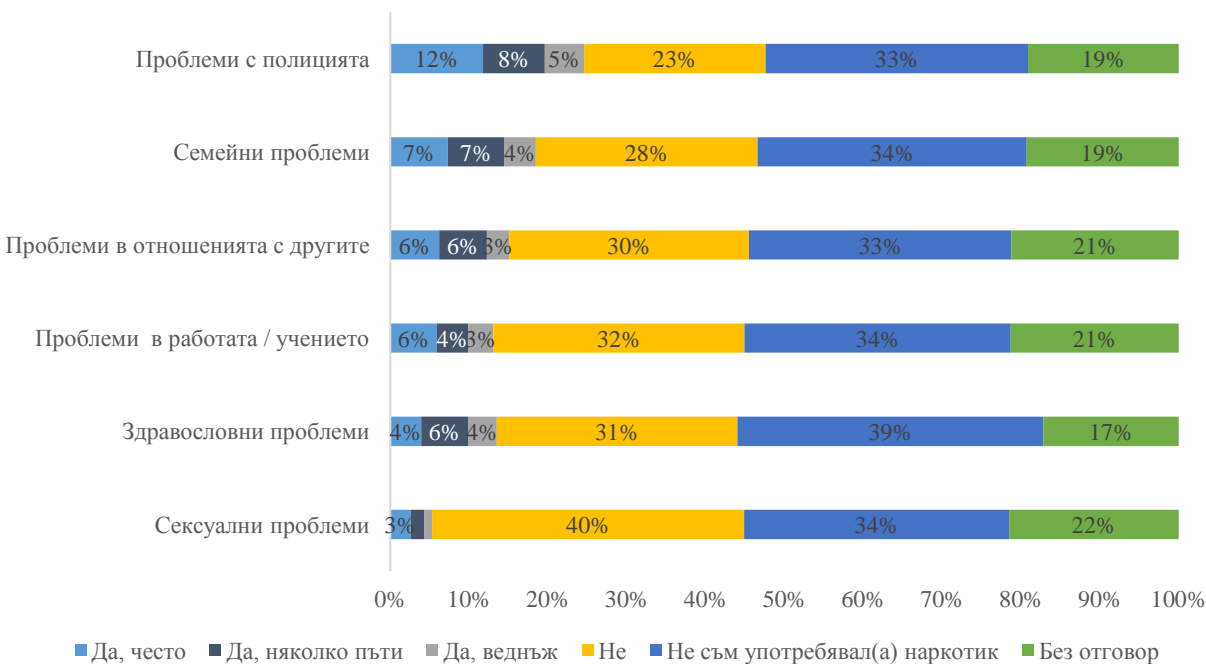
Остава най-висок дялът на лицата, които никога не са употребявали наркотично вещество (49,2%). 15,4% заявяват, че са употребявали наркотици, но никога не са си инжектирали такива, а 6,3% споделят, че не се е случвало да използват употребявани прибори.

Според статистическото разпределение, със сексуален партньор са споделяли прибори за инжектиране повече мъже, а с приятел или познат повече жени. Данните сочат,

че жените много по-често си позволяват подобни практики с познати и случайни хора, в сравнение с мъжете. Ясно открито е и по-силното присъствие на лица използвали споделени прибори за инжектиране, попадали повече от пет пъти в затвора. По отношение на разпределението по образователна степен, най-често са споделяли игли, спринцовки и други, лицата с образование по-ниско от основно. Аналогично с останалите въпроси свързани с употреба на наркотици, и тук осъдените за престъпления свързани с наркотични вещества или контрабанда са с най-ясно обособено присъствие.

Въпроси, свързани с проблеми вследствие на употреба на наркотични вещества

Имал(а) ли сте някога някой от посочените проблеми поради употребата на наркотик?

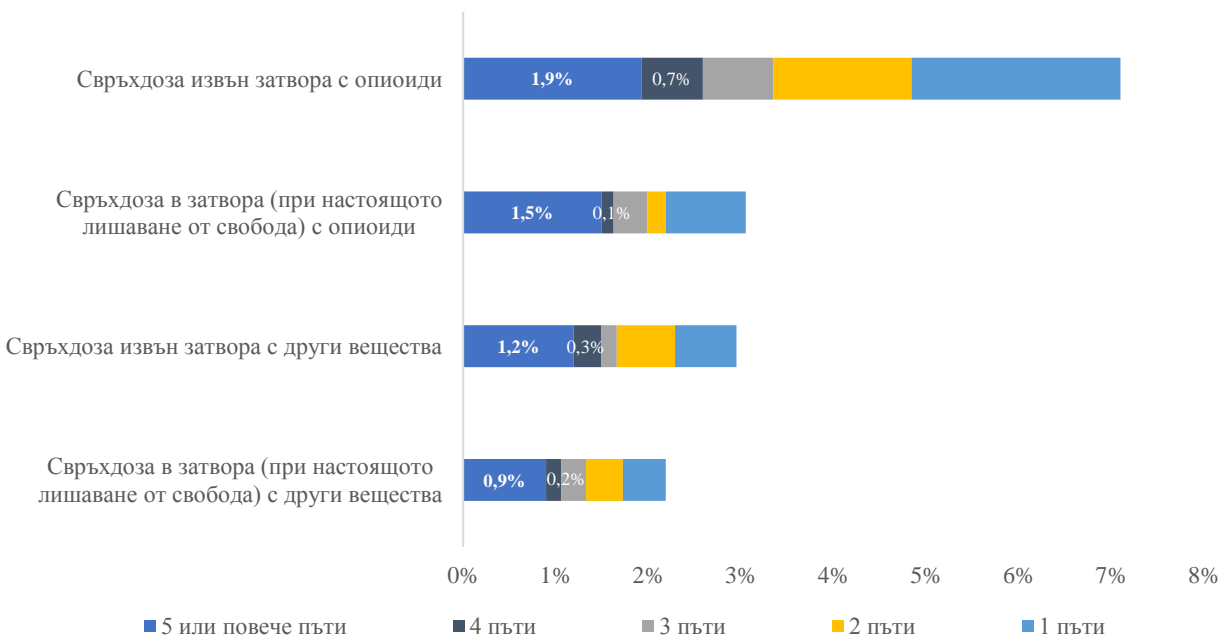

Употребата на наркотични вещества често пъти води до различни конфликти ситуации, както с близкото обкръжение на наркозависимия, така и с външни за него хора или органите на реда. Според получените данни, употребяващите наркотични вещества в местата за лишаване от свобода са имали проблеми най-често с полицията. 11,8% споделят, че това се е случвало много често, а 7,8%, че се е случвало в рамките на няколко пъти.

Относително висок е и делът на заявителите, че са имали най-вече семейни проблеми (7,3%) или проблеми в отношенията с другите (6,2%). 5,9% споделят за чести трудности свързани с работното им място или учението им. 3,9% от затворниците са имали често здравословни проблеми, а 5,9% признават, че здравето им е било влошено в следствие на употребата на наркотици няколко пъти. Употребата на наркотични вещества сред затворниците е провокирала най-рядко затруднения в сексуалното представяне. Възможно е последният резултат да е бил изкривен поради личния характер на въпроса.

Лицата имали често проблеми с полицията, в семейството и в отношенията си с другите са предимно на възраст под 39 години. При осъдените за престъпления свързани с наркотици по чл. 354а-354в от НК и лишените от свобода попадали в затвор повече от веднъж, също се забелязват завишени стойности по отношение на изброените. Изключение правят сексуалните и здравословни проблеми. При тях се забелязва изместване на възрастовата граница към навършилите 50 години и повече, но отново са най-разпространени при лежалите повече от 5 пъти в местата за лишаване от свобода.

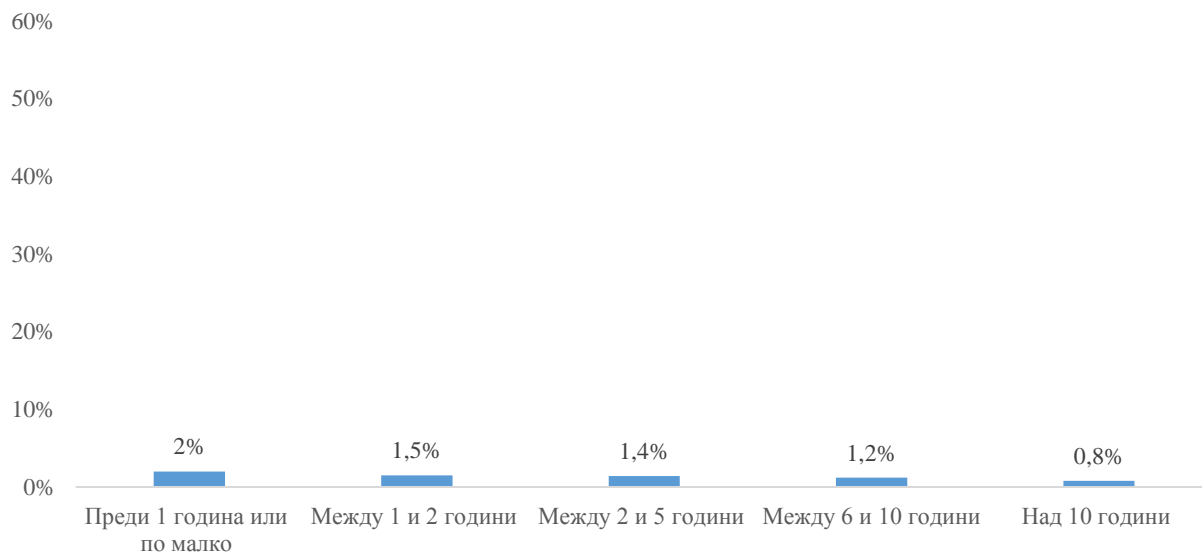
Изпадали ли сте в състояние на свръхдоза наркотик, при което се е налагало да получите професионална медицинска помощ?

Лишените от свобода най-често са стигали до състояние на свръхдоза поради употреба на опиоидни наркотични вещества извън затвора. 1,9% са споделили, че това се е случвало 5 или повече пъти. 0,7% са изпадали в тази ситуация 4 пъти, 0,8% 3 пъти, а 1,5% 2 пъти. Относително голям е дялът на изпадали в състояние на свръхдоза само веднъж – 2,3%. Използването на опиоиди в затвора е довело до сходна развръзка 5 или повече пъти при 1,5% от анкетираните. Но 0,9% споделят, че това се е случвало само веднъж.

Свръхдоза от вещества различни от опиоиди са получавали значително по-малък дял респонденти. 1,2% са признали, че това се е случвало 5 или повече пъти извън затвора, а 0,9% в затвора (при настоящото лишаване от свобода).

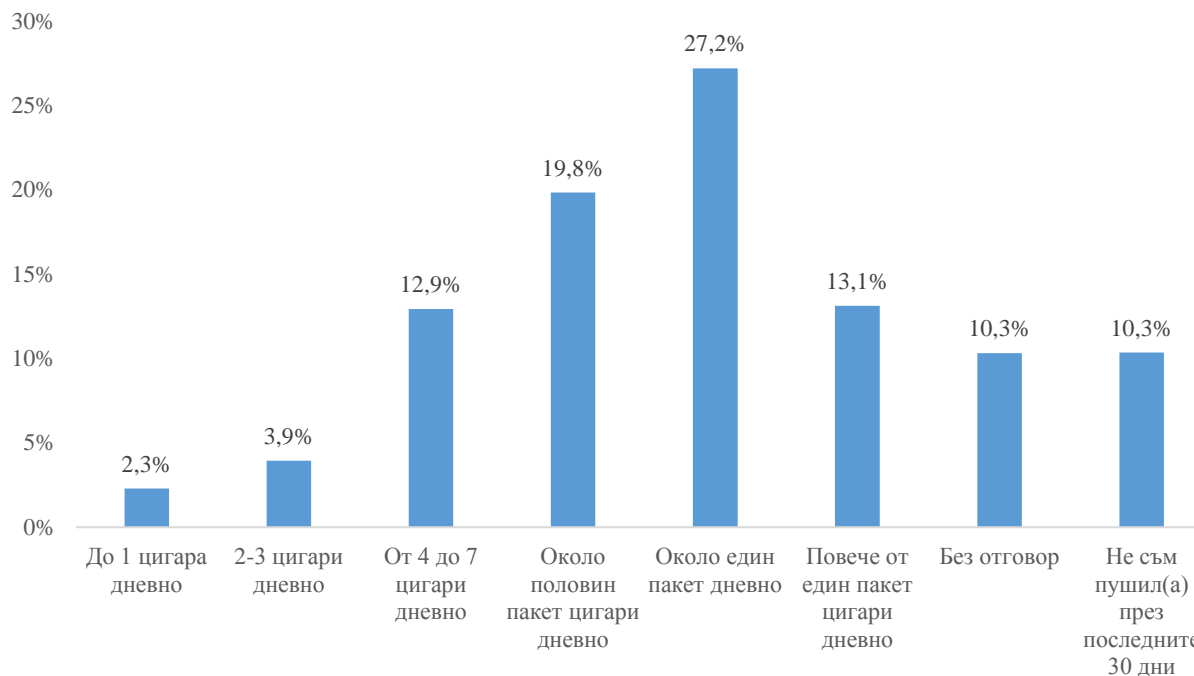
Преди колко време беше последната ви свръхдоза ?

2% от анкетираните лишени от свобода признават, че последната им свръхдоза е била през последната изминала година. При 1,5% това се е случвало в периода между 1 и 2 години към момента на анкетиране, преди между 2 и 5 години 1,4% и преди между 6 и 10 години 1,2%. Преди повече от десет години в състояние на свръхдоза са изпадали 0,8% от анкетираните.

Употреба на цигари и алкохол

Ако сте пушили през последните 30 дни, обикновено по колко цигари на ден пушихте?

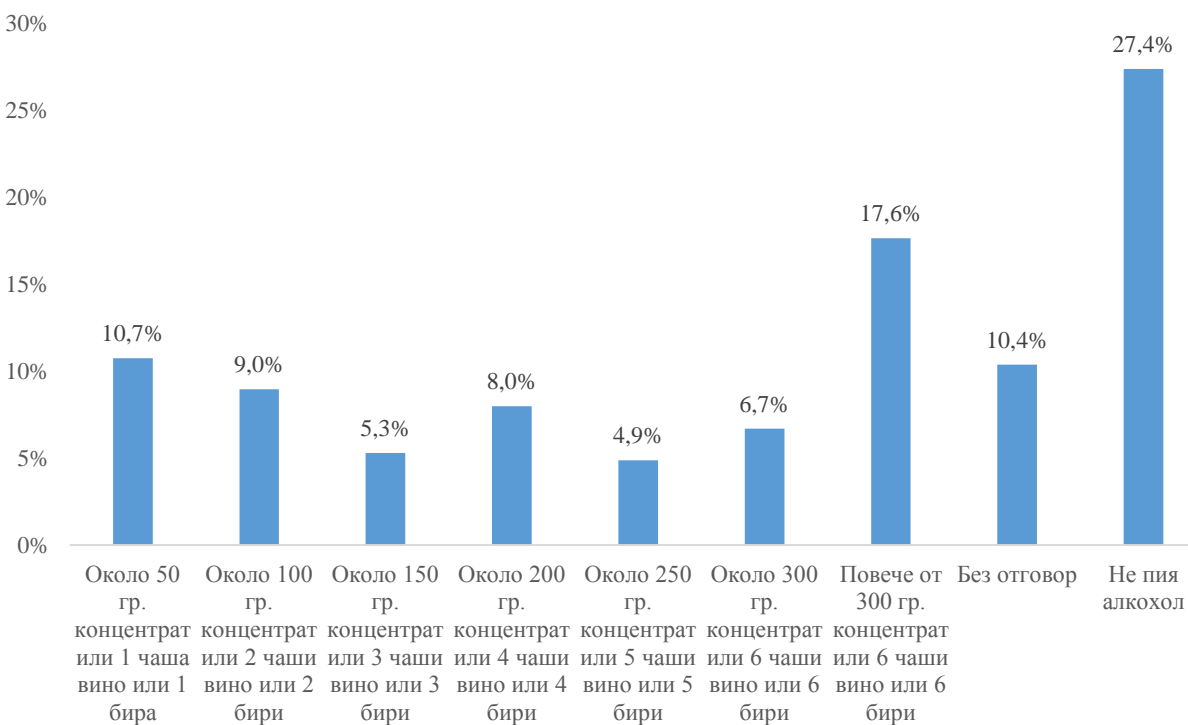
Според получените данни от изследването, употребата на цигари в затворите е изключително силна. Едва около 10% от анкетираните лица лишени от свобода заявяват, че не са пушили нито една цигара през последните 30 дни. Пушешите употребяват най-често около един пакет дневно (27,2%). 19,8% пушат по около 10 цигари дневно, а надминаващите цял пакет на ден са 13,1%. 12,9% пушат между 4 и 7 цигари, 3,9% между 2 и 3, а 2,3% предимно по една цигара дневно.

Според събраната информация от разговори със затворниците по време на теренната работа, често пъти цигарите биват използвани като „разменна монета“, което до определена степен обяснява засилените нива на употреба. Обособен дял от анкетираните, също така са започнали да употребяват цигари след влизането си в затвора. Според данните техният дял е малко над 15% от попадналите в проучването респонденти, споделили, че не са пушили през последните 30 дни преди настоящото си влизане в затвора. Лицата които не са пушили през последната година преди да влязат в затвора, но са употребявали *поне една цигара* през досегашния си престой са малко над 60%. Това предполага, че употребата би могла да не

бъде силно установена и да се случва поради стрес в следствие на попадането в местата за лишаване от свобода. Друга хипотеза подкрепена от впечатленията създадени по време на теренната работа е, че голяма част от затворниците започват да пушат от скука и липса на други вещества, които да употребяват поради ограничителния режим. Според статистическото разпределение, при пушешите по около един пакет дневно не се забелязват ясни зависимости свързани с времето прекарано в затвора. За сметка на това, разпределението по възраст показва ясна тенденция сочеща, че около 20 цигари на ден пушат най-вече лица от 18 до 39 годишна възраст.

Заявилите, че не са пушили цигари през последните 30 дни в затвора най-често са лица прекарвали до 3 години в местата за лишаване от свобода и такива, които не са попадали в затвора преди настоящата си присъда или са попадали само веднъж. Интересно е да се отбележи, че заявилите, че не са употребявали цигари през последния месец са в голяма степен хора с по-високо образование, докато при пушешите по пакет дневно се забелязва обратна тенденция.

Обикновено колко питиета консумирате в ден, когато пиете?

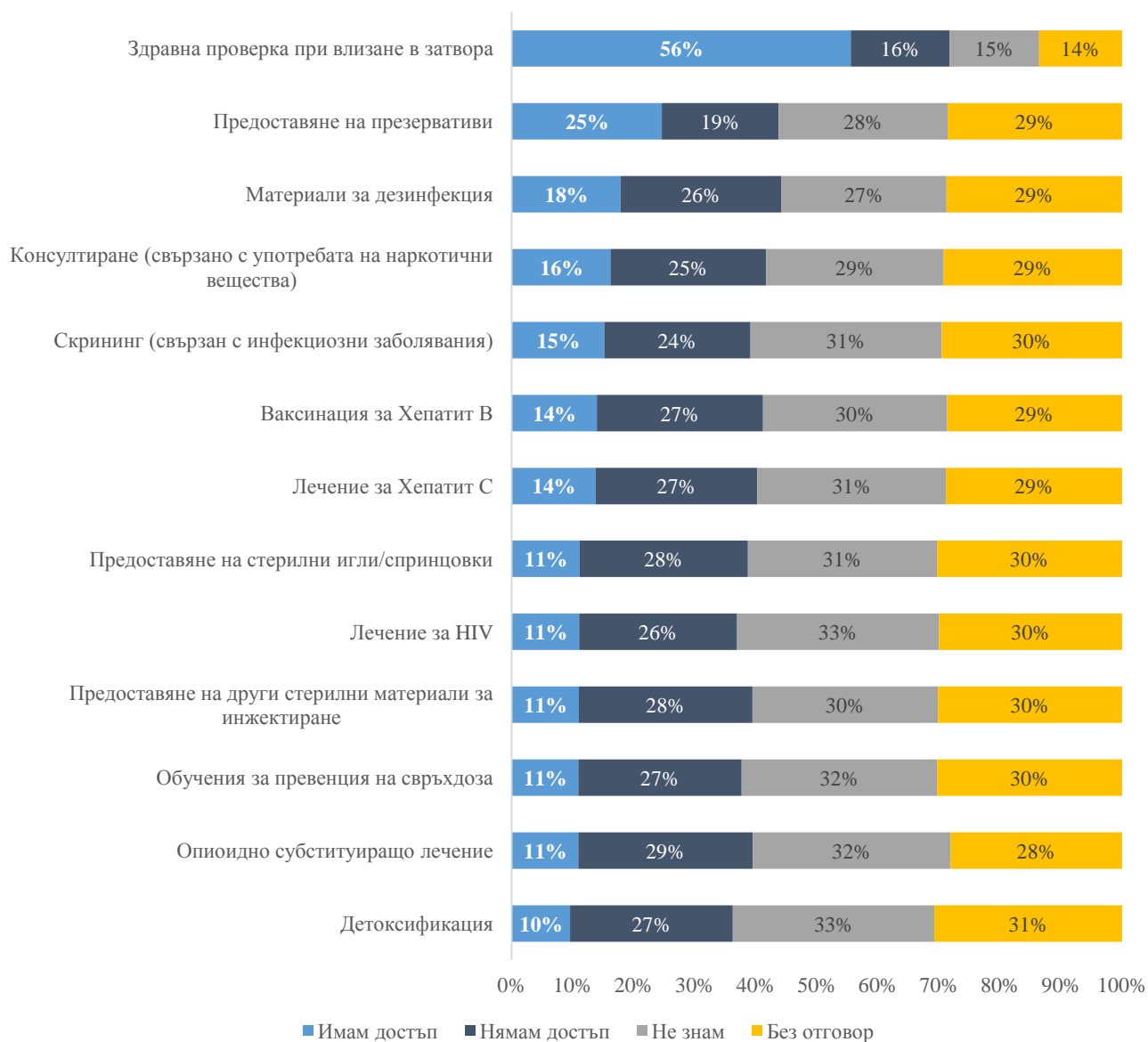
Употребата на алкохол, аналогично с тази на цигари, е относително завишена. Лицата заявили, че не употребяват алкохол са 27,4%. Най-висок е дялът на лишените от свобода, които споделят, че когато консумират алкохол е в рамките на 300 грама концентрат, 6 чаши вино или 6 бири. Другите две обособени групи са на респонденти употребяващи по около 50 грама концентрат, 1 чаша вино или една бира и употребяващи по около 100 грама концентрат, 2 чаши вино или две бири. От това следва, че макар употребата на алкохол да е силно разпространена, до злоупотреба стига само определена група от хора, докато останалите консумират предимно с мярка.

За разлика от получените данни за тютюнопушенето, употребата на алкохол показва значително различни тенденции. Групата на консумиращи над 300 грама концентрат, 6 чаши вино или 6 бири са в по-голяма степен лица на възраст над 50 години, забелязва се и затвърждаване на употребата при прекаралите повече от 15 години в затвора. В тези количества консумират най-често лица с основно образование, незавършено средно и неходили на училище. Отново най-отявлено е присъствието на осъдени за престъпление свързани с наркотици по чл. 354а-354в от НК. Активните пушачи, пушещи по повече от един пакет дневно са и най-активни в консумацията на алкохол. С намаляването на броя изпушени цигари дневно, намалява и количеството на обичайната консумация на алкохолни напитки.

Медицински изследвания и лечение

Достъп до услуги

В случай на нужда имате ли достъп до следните услуги в настоящия затвор?

Що се отнася до достъпа до услуги на лишените от свобода, при преглед на данните, събрани в рамките на изследването, прави впечатление, че повечето от затворниците не са запознати с услугите, от които могат да се възползват при пребиваването си в местата за лишаване от свобода. Единствено здравната проверка при влизане в затвора е разпозната като достъпна услуга от повече от половината анкетирани (55,6%). В останалите случаи

50

най-висок е процентът на посочилите, че не знаят дали имат достъп до подобна услуга и изцяло предпочелите да пропуснат този въпрос. Според обратната връзка получена от теренната работа, част от затворниците отговарят, че дадена услуга не се предлага, без изрично да са се интересували от нея и да е била отказвана на самите тях.

Предоставянето на презервативи е от практиките, които събират по-голям процент, спрямо останалите. 24,6% от анкетираните посочват, че имат достъп до подобна услуга. Достъп до материали за дезинфекция смятат, че имат 17,8% от затворниците. При нужда от консултиране, свързано с употреба на наркотични вещества, 16,2% знаят, че има такава налична услуга на разположение и те могат да се възползват. По честота на посочване за наличен достъп следват отговорите, отнасящи се до скрининг (15,2%), ваксинации (Ваксинация за Хепатит В - 14%) и лечение срещу инфекциозни заболявания (Лечение за Хепатит С – 13,8% и лечение за HIV – 11,1%). Най-рядко е наличен достъпът до различни услуги, адресирани тъкмо към наркозависимите. 10,9% от респондентите посочват, че имат достъп до обучения за превенция на свръхдоза посочват, 11,1% знаят за налична услуга по предоставяне на стерилни игли/спринцовки, 11% за предоставяне на други стерилни материали за инжектиране, 10,9% - за предлагано опиоидно субституиращо лечение¹, от което зависимите могат да се възползват на територията на затвора, а 9,6% - за налична услуга по детоксификация².

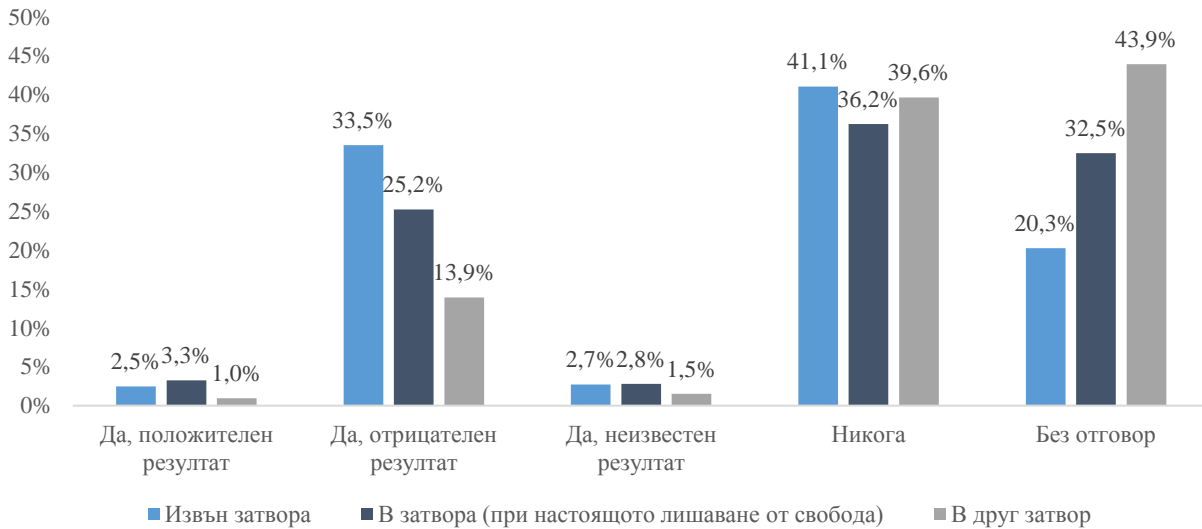
По-младите затворници са значително по-склонни да твърдят, че не получават изброените услуги. Забелязва се и че някои услуги са разпознавани като достъпни в по-голяма степен от жените и обратно, други биват определяни като налични в по-голяма степен от мъже. Жените смятат значително по-често, че получават здравна проверка при влизане в затвора, консултиране свързано с наркотични вещества, скрининг свързан с инфекциозни заболявания, материали за дезинфекция и обучения за превенция на свръхдоза. Мъжете на свой ред в по-голяма степен смятат, че получават опиоидно субституиращо лечение, стерилни материали за инжектиране и презервативи. Възможна

¹ При опиоидните субституиращи програми (ОСП) лечението се осъществява с лекарствени продукти (метадон хидрохлорид, морфин сулфат пентахидрат или бупренорфин хидрохлорид)

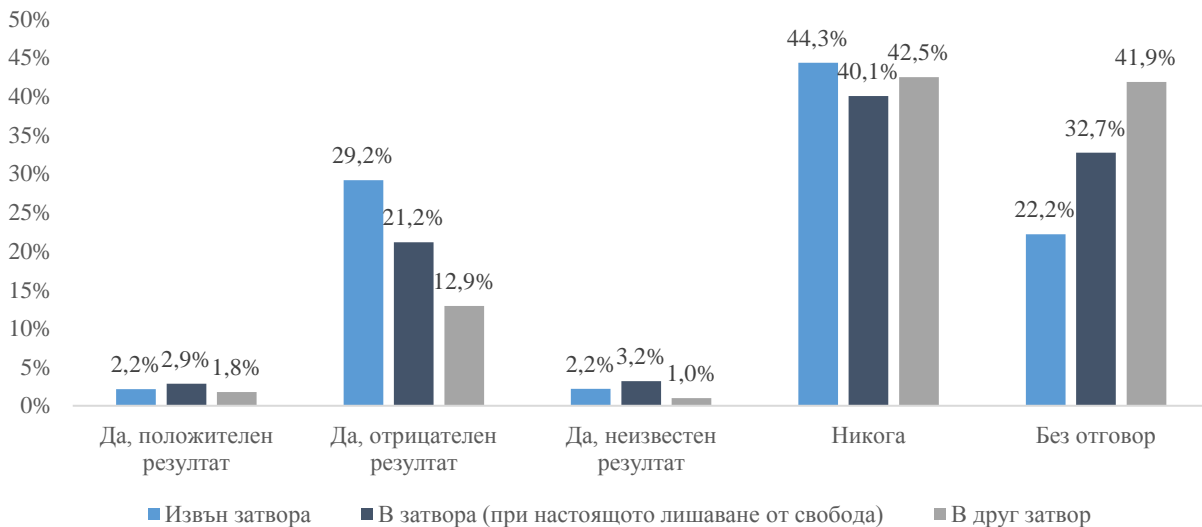
² Комплекс от естествени и терапевтични мерки, провеждани с цел отделяне на токсичните вещества от организма

хипотеза е, че вероятно често пъти услугите са определяни като неналични, когато самият респондент няма нужда от тях.

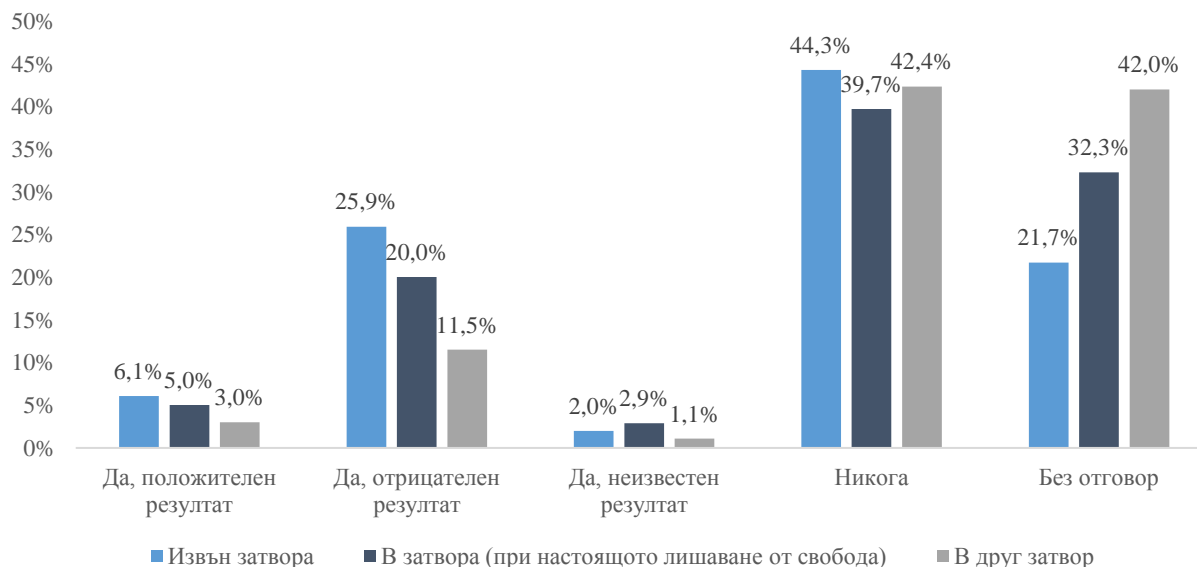
Тестували ли сте се някога през живота си за ХИВ:

Тестували ли сте се някога през живота си за Хепатит В:

Тестували ли сте се някога през живота си за Хепатит С:

Тестове за инфекциозни заболявания (HIV, Хепатит В и Хепатит С) лишените от свобода най-често са правили извън затвора. Независимо от отчетения резултат, извън затвора са се тествали 38,7% за HIV, 33,5% - за Хепатит В и 34% - за Хепатит С. Броят на тестваните за същите заболявания в рамките на настоящия си престой в затвора е по-малък, но сравнително близък до изследваните се извън затвора. Съответно 31,3% са се тествали в настоящия затвор за HIV, 27,2% - за Хепатит В и 28% за Хепатит С. В друг затвор са се изследвали 16,4% за HIV, 15,7% за Хепатит В и 15,6% за Хепатит С.

Най-голям дял от анкетираните са споделили, че са били диагностицирани с Хепатит С. Заболяването засяга черния дроб и води до различни усложнения като цироза, чернодробна недостатъчност и други. Заразяването най-често се случва по кръвен път чрез венозна употреба на наркотични вещества, нестерилно медицинско оборудване или кръвопреливане.

Лишените от свобода заболели от **Хепатит С**, установили наличието на болестта извън затвора са предимно с незавършено основно образование, на възраст между 30 и 49 години и прекарвали между 1 и 5 години в затвори. Открилите болестта по време на сегашното си лишаване от свобода, също са най-вече с незавършено основно образование, между 30 и 39 години и попадали в затвора между 2 и 5 дни.

Разглеждайки процентното разпределение на въпроса отнасящ се към тестването за **ХИВ** сред лишените от свобода, можем да открием няколко основни акцента. Тествалите се извън затвора и получили положителен резултат са предимно с начално образование, на възраст под 49 години и жени. Получилите положителен резултат от проведените тестове в затвора, в който се намират в момента, отново са най-вече с начално образование и в същия възрастов диапазон, но тук мъжете вземат превес. Болните от ХИВ най-често са имали повече от една излежана присъда и са лежали повече от два пъти за извършени от тях престъпления. Това дава повод за предприемане на мерки, които да подсилят предоставянето на услуги свързани с болестта ХИВ за тези групи.

Получилите положителен тест за **Хепатит В** извън затвора са предимно мъже, лица с начално образование и такива на възраст между 40 и 49 години. Открилите наличието на болестта при настоящото си лишаване от свобода отново са мъже и хора с начално образование. Отново е и най-висок дялът на анкетираните между 40 и 49 годишна възраст, които споделят че са диагностицирани с Хепатит В в затвора, в който излежават настоящото си провинение. Респондентите с по-чести срещи със закона завършили с осъдителна присъда и наказание със затвор, много по-често за заявявали положителни резултати за болестта.

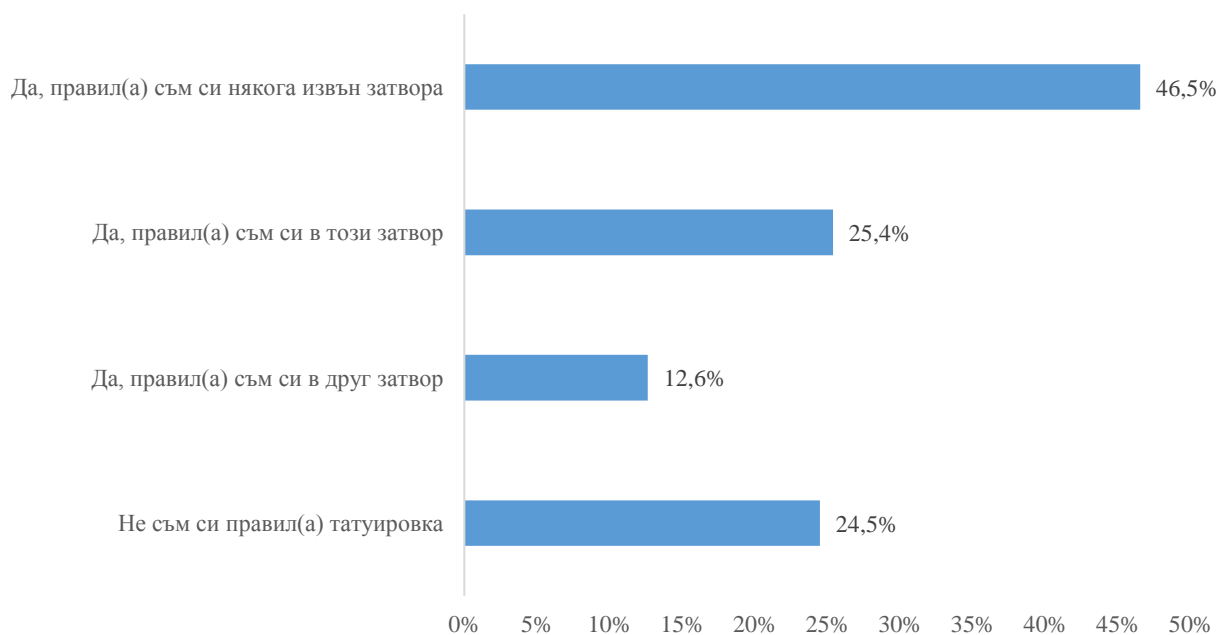
Статистическото разпределение на данните показва, че лишените от свобода с български етнически произход много по-често спрямо останалите са си правили изброените тестове. Респондентите на възраст над 60 години и между 18 и 29 години в значително по-голяма степен са споделяли, че подобен тест никога не им е бил правен.

Тъй, като един от най-честите начини по които се предават изброените заболявания е чрез използване на замърсени инжекционни материали при употреба на наркотични вещества, ще разгледаме обособените групи на болни признали употреба на споделени пособия за инжектиране. Заболелите от ХИВ, които са признали, че се е случвало да разменят прибори за инжектиране (игли, спринцовки и др.) най-често са го правили със случаен човек. 24,6% от споделялите материали със случаен човек са били диагностицирани с болестта извън затвора, 17,5% в затвора при настоящото си лишаване от свобода, а 14% в

друг затвор. Болните от Хепатит В споделяли игли и спринцовки с втори лица, които са открили болестта си извън затвора са споделяли прибори най-често със свои приятели (13,8%). Лишените от свобода диагностицирани с Хепатит В в затвора, където излежават настоящото си провинение са разменяли игли предимно с познати (15%). Получилите положителен резултат за хепатит С извън затвора, са разменяли прибори за инжектиране най-вече с познати (28,3%), но делът на споделялите такива с приятели (26,6%) и сексуални партньори (24,7%), също е много висок.

За да идентифицираме в каква степен лишените от свобода смятат, че получават адекватни грижи за състоянието си, разглеждаме процентното разпределение на ХИВ позитивни и диагностицирани с Хепатит С, които са оценили достъпа до лечение на заболяването си в затвора. ХИВ позитивните открили болестта си извън затвора в по-голяма степен смятат, че в затвора, в който са анкетираны се предлагат необходимите грижи за тях. Открилите болестта през периода на излежаване на настоящата си присъда, значително по-често са отговаряли, че не получават необходимото лечение. Това вероятно означава, че институцията е покрила в някаква степен нуждите на заболелите, но не предлага достатъчно добри условия за лица, които тепърва се запознават със заболяването и досега не са се лекували. При болните от Хепатит С се забелязва, че делът на отговорили с „не знам“ е значително по-малък от този за ХИВ. Близо половината от болните от Хепатит С установили наличието на болестта извън затвора, категорично заявяват, че нямат достъп до лечение. Тази тенденция се запазва и при открилите заболяването си в настоящия затвор, в който излежават последното си наказание или открилите болестта си в друг затвор.

Някога правил(а) ли сте си татуировка?

Макар споделянето на замърсени прибори за инжектиране при употреба на наркотични вещества, да се определя като водеща причина за придобиването на заболявания (Хепатит, СПИН, ХИВ и други), често пъти това се случва при направата на татуировки с ръчно изработени пособия. По време на работата на терен, лишените от свобода споделят, че изработването на татуировки в затвора най-често се случва чрез машинки сглобени от счупен химикал, от който се взема пружина и мотор от друго устройство. Това предполага, че необходимите условия за гарантиране на хигиена не са спазени и е възможно предаването на заболяване от един затворник на друг. Според получените данни, едва около 25% от затворниците никога не са си правили татуировка. 46,5% са си направили такава извън затвора, 25,4% са си правили татуировка в затвора, в който се намират в момента, а 12,6% в друг затвор.

Респондентите, които не са се татуирали нито в настоящия затвор, в който се намират, нито на друго място - са хора с по-високо образование, на възраст над 50 години, и лица излежаващи присъда за първи или втори път.

Проведено лечение

Ако сте се лекувал(а) някога по повод на проблеми, свързани с употребата на наркотици, бихте ли посочили къде?

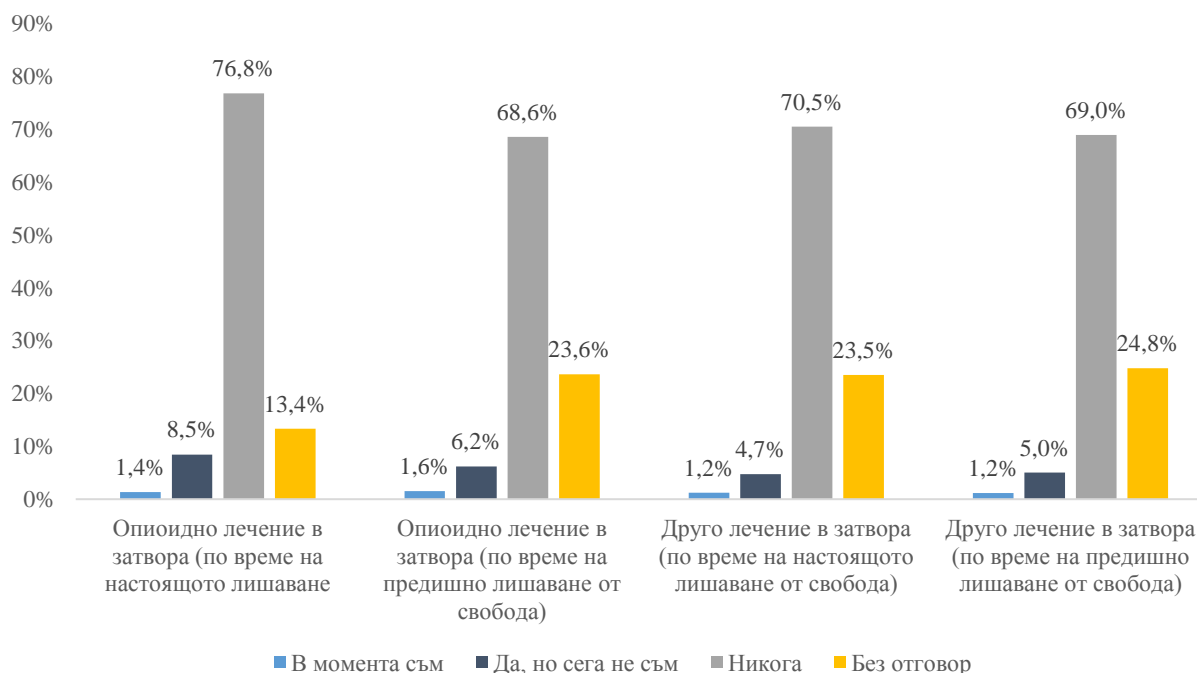

В случаите, в които респондентите са били лекувани по повод на проблеми, свързани с употребата на наркотици, най-често това се е случвало в специализирана клиника за лечение на наркомании (6,5%). Част от метадонова програма са били 4,1% от анкетираниите, а при частно-практикуващ лекар – психиатър помощ са потърсили 3.3%. На четвърто място от общо 10 предложени варианта се нарежда тъкмо лечението за наркозависими, предлагано в клиники към затворите или други места за лишаване от свобода - 2.5%. Лечение в терапевтична общност (комуна), при семеен / общопрактикуващ лекар, в отделение към обща болница, в дневен център или в друга терапевтична програма, са провели не повече от 2% от анкетираниите.

Според получените данни от изследването, респондентите минали през терапия в специализирана клиника за лечение на наркомани, са предимно без образование, такива от турски етнически произход и влизали повече от веднъж в затвора. Съдените за контрабанда

на наркотични вещества по-често от останалите са споделяли, че са се подлагали на такъв вид лечение. Най-слабо присъстват респондентите на възраст над 60 години. От преминалите през метадонова програма, отново най-голям дял заемат лицата от турски етнически произход и осъждани за престъпления свързани с наркотици и контрабанда.

Били ли сте някога (или към момента) в лечебна програма по повод употребата на наркотици?

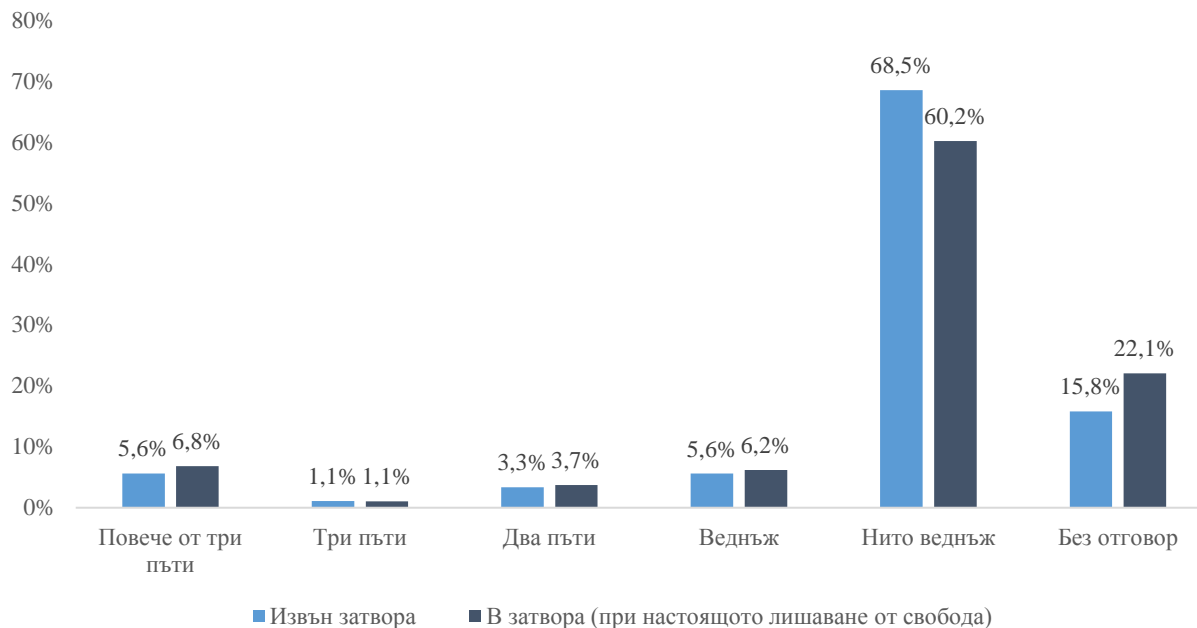
В настоящото изследване проследихме колко от лишените от свобода преминават към момента на интервюиране програма за лечение по повод на употреба на наркотици и колко от тях са били част от такава програма преди. Мнозинството от анкетираните посочват, че никога не са били лекувани чрез подобни програми. 76,8% посочват, че никога не са били част от опиоидно субстиниращо лечение в затвора по време на настоящото си лишаване от свобода, а 68,6% - при предишно. 70,5% отбелязват, че никога не са били включвани в друго лечение по повод на злоупотреба с наркотични вещества при настоящия си престой в затвора, а 69% - при предишен.

При опиоидните субституиращи програми (ОСП) лечението се осъществява с лекарствени продукти (метадон, субститол, бупренорфин и др.), чиято цел е да блокират опиатните рецептори в мозъка, като потискат влечението към другите опиати (хероин, морфин, кодеин и др.), към които пациентът има развита зависимост. Лекарствата се приемат само орално (през устата) и за разлика от „нелегалните“ наркотици, не съдържат примеси. Те се приемат на точни дози, съобразени с конкретния случай на зависимост. Тъкмо от правилното дозиране силно зависи цялостният успех на прилаганата програма. Лечението с ОСП се осъществява в съчетание с широк спектър от медицински и рехабилитационни услуги за облекчаване на неблагоприятни медицински, психологични и физиологични ефекти, присъщи на опиоидната зависимост.

Обхванатите в изследването наркозависими, които са включени към настоящия момент в опиоидно субституираща програма, са 1,4%. Тези, които са се лекували чрез ОСП по време на настоящия си престой в затвора, но в момента не са вече част от програмата, са 8,5%. Както отбелязахме, точното дозиране на медикаментите, с които се провежда лечението е от изключително значение за положителните резултати от прилагането му. Опитът ни на терен, показва, че често зависими към опиати (хероин, морфин, кодеин и др.) споделят, че са се отказали от опиоидно субституиращите програми, в рамките на които сами са потърсили помощ. В не един случай респонденти споделят, че са развили по-силна зависимост, но към заместващия лекарствен продукт (метадон, субститол, бупренорфин и др.).

1,2% от затворниците са преминали през лечение в рамките на настоящото си лишаване от свобода, различно от медикаментозното. 4,7% са били част от лечение на зависимост, различно от ОСП, по време на излежаването на настоящата си присъда, но към момента на анкетиране вече не са.

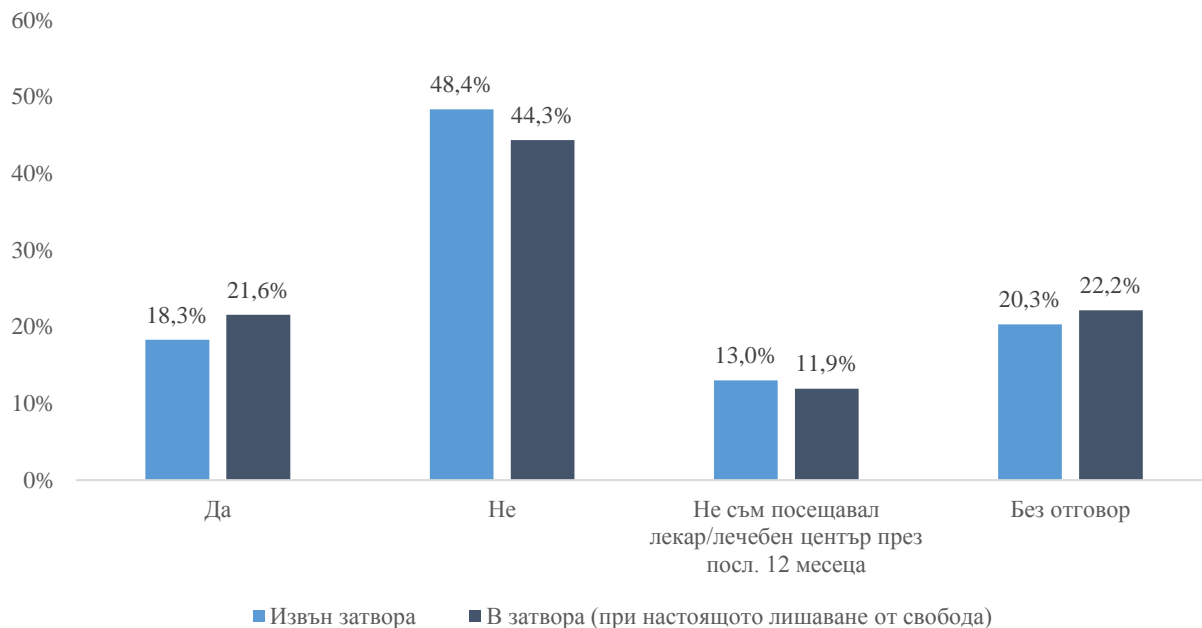
Колко често през последните 12 месеца сте посетили лекар или лечебен център по повод психически или емоционални проблеми?

Близо 70% от анкетираните не са посещавали лекар или лечебен център по повод емоционални или психически проблеми през последната година извън затвора. Малко над 60% споделят, че не са търсили такава в затвора. Призналите, че това се е случвало се разделят на две относително равно обособени групи, на направили го само веднъж и участвали в определен брой срещи от такъв характер. Обособените дялове на двете групи са около 6%.

Лишените от свобода посещавали редовно лекар по повод емоционални или психически проблеми извън затвора са с начално образование, жени и лица на възраст под 40 години. Тенденцията сравнително се запазва и при посещавалите такъв лекар повече от три пъти в затвора. Респондентите обърнали се към подобен тип помощ само веднъж са с основно или никакво образование, под 50 годишна възраст и жени.

Предписвали ли са ви някакви медикаменти при последното посещение при лекар или лечебен център през последните 12 месеца?

Медикаменти са били предписани на 21,6% от затворниците при последното им посещение при лекар или лечебен център в затвора през последните 12 месеца, а в 44,3% от случаите не е изписано лекарство. Извън затвора медикаменти са предписани на 18,3%, а 48,4% посочват, че не са им били предписвани такива.

Обобщение

Настоящият анализ представя актуалната информация във връзка с обществените нагласи и поведението спрямо употребата на цигари, алкохол, медикаменти и други психоактивни вещества сред лицата, настанени в места за лишаване от свобода в България.

Основната група на попаднали в местата за лишаване от свобода са лица с ниска образователна степен, на възраст между 18 и 49 години. Над половината от анкетираните затворници не излежават присъда за първи път, като най-висок дял споделят, че са попадали в затвор между 2 и 5 пъти преди настоящото си лишаване от свобода. Излежавашите присъда за престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а-354в от НК) и за контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК) са малко над 20% от анкетираните. Лишените от свобода най-често са споделяли, че към момента на анкетиране са лежали между 1 и 2 години и 5 и 8 години за настоящи и предишни престъпления.

Основните открити проблеми от затворниците по отношение на употребяваните наркотични вещества в затвора са свързани с липсата на лечение и негативно отношение от страна на администрацията. Според данните, физическото насилие и издевателства над наркозависимите са рядкост и не представляват сериозен проблем. За едни от най-сериозните опасности, които застрашават зависими те напускащи пределите на затвора, са посочени вероятността да се върнат към употребата на наркотични вещества и да извършат престъпление за да си набавят такива. Превенция за това най-успешно би могла да бъде подкрепа от страна на близките на наркозависимия и подсигуряването на жилище и работа.

По отношение на употребата на различни видове вещества в затворите в страната, без съмнение най-регулярно и с най-висок интензитет е пушенето на цигари. Не рядко лица заявили, че са били непушачи преди влизането си в затвора, към момента на анкетиране споделят, че употребяват цигари. Ако извън затворите най-употребявани (в този ред) са цигари, алкохол, марихуана, хашиш и кокаин, то при попадане в местата за лишаване от свобода се забелязва заменяне на кокаина с метамфетамини и амфетамини. Това вероятно е поради разликата в цената на изброените вещества, както и по-голямата достъпност до метамфетамини и амфетамини.

Начините по които веществата биват вкарвани в местата за лишаване от свобода вариат. На терен бяха споделени множество практики свързани с пренасяне посредством дронове, фалшиви лични пратки, ректално поставяне или изхвърлянето им от външната страна на затвора в общите части. Използването на персонал свързан със затвора, също не е изключено (външни доставчици, надзиратели и др.). Най-често избираният отговор в анкетата е чрез „търговия в местата за лишаване от свобода“. Това предполага, че по-големият дял от употребяваните наркотични вещества на територията на затвора – не вкарват веществата сами, а ги закупуват или разменят за други стоки с останалите затворници.

Под 30% са употребяваните инжекционно наркотични вещества, а споделяните материали за инжектиране са около 10%. За жените се оказва по-типична размяната на прибори със случайни хора, докато мъжете по-често го правят с приятели и сексуални партньори. Ясно впечатление прави, че лицата от български етнически произход са се изследвали по-често за ХИВ, Хепатит В и Хепатит С. И трите болести са най-често разпространявани чрез замърсени материали за инжектиране. Според получените данни, сред затворниците има най-много заболели от Хепатит С.

Медицинската помощ често пъти се откроява като силно необходима, но много нисък дял от затворниците (наркозависими или не) са преминавали през програма, посещавали са различни лечебни заведения или са се обръщали за помощ за емоционални или психични проблеми.

Според проведеното изследване, голям дял от анкетираните смятат, че не получават необходимите услуги свързани със здравни проверки, санитарни пособия, лечение и превенция на заболявания.